

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1948

ANDRA KAMMAREN

Nr 19

13—14 maj.

Debatter m. m.

Sid.

Torsdagen den 13 maj.

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m. 4

Fredagen den 14 maj.

Yttrande i anledning av det fortsatta avlämnandet av propositioner 49

Samtliga avgjorda ärenden.

Torsdagen den 13 maj.

Jordbruksutskottets utlåtande nr 27, ang. organisationen av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m. 4

Torsdagen den 13 maj.

Kl. 2 em.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 7 innevarande maj.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Härmed intygas att riksdagsman Verner Karlsson på grund av sjukdom (mag- och hjärtbesvär) är oförmögen att tjänstgöra under tiden 13/5—30/5 1948.

Grängesberg den 12 maj 1948.

C. G. Sundell,
prov.-läk.

Kammaren beviljade herr Karlsson i Grängesberg ledighet från och med denna dag till och med den 30 innevarande maj.

§ 3.

Föredrogos var för sig och hänvisades till behandling av lagutskott följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 235, med förslag till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete, m. m.; och

nr 236, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser rörande ersättning i vissa fall enligt förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, m. m.

Härefter föredrog Kungl. Maj:ts proposition, nr 237, med förslag till för-

ordning om fortsatt giltighet av förordningen den 30 juni 1943 (nr 449) angående dyrtidstillägg åt vissa ersättningstagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, m. m.; och hänvisades propositionen, såvitt angick medgivande för Kungl. Maj:ts att åt vissa personer bevilja dyrtidskompensation, till statsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

Härefter föredrogos var efter annan följande på bordet liggande propositioner; och remitterades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 238, angående vissa ersättningar av statsmedel till arbetstagare som drabbats av silikos (stendammslunga);

nr 239, angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid kommunikationsverken m. m.; och

nr 240, angående klassificering av trafikanstalterna vid post- och telegrafverken samt statens järnvägar;

till behandling av lagutskott propositionen nr 246, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303) så ock om fortsatt giltighet av samma lag; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 250, angående grunderna för beräkning av levnadskostnadsindex; och

nr 251, angående dyrtidstillägg å vissa livräntor m. m. i anledning av olycksfall eller yrkessjukdom.

§ 4.

Föredrogos och hänvisades till det särskilda utskottet den på bordet liggande motionen nr 545 av herr *von Friesen*.

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

§ 5.

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 27 februari 1948 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 149, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med giltighet från och med den 1 juli 1948 tills vidare, fastställa personalförteckning för lantbruksstyrelsen i enlighet med vad föredragande departementschefen, statsrådet Sköld, förordat;

2) godkänna avlöningsstat för lantbruksstyrelsen att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49;

3) å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Lantbruksstyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 460 000 kronor;

b) till Lantbruksstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 235 000 kronor;

c) till Lantbruksstyrelsen: Kostnader för utbetalande av producent- och kontantbidrag ett anslag av 60 000 kronor;

4) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med giltighet från och med den 1 juli 1948 tills vidare, fastställa personalförteckning för lantbruksnämnderna i enlighet med vad föredragande departementschefen förordat;

5) godkänna avlöningsstat för lantbruksnämnderna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49;

6) å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Lantbruksnämnderna: Avlö-

ningar ett förslagsanslag av 5 500 000 kronor;

b) till Lantbruksnämnderna: Omkostnader ett förslagsanslag av 1 350 000 kronor;

c) till Lantbruksnämnderna: Ersättningar åt Ortsombuden ett förslagsanslag av 200 000 kronor;

d) till Lantbruksnämnderna: Utrustning ett reservationsanslag av 260 000 kronor;

e) till Lantbruksnämnderna: Byggnadsrådsgivning ett anslag av 25 000 kronor;

f) till Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer ett förslagsanslag av 400 000 kronor;

g) till Bidrag till jordbrukets rationalisering ett reservationsanslag av 16 000 000 kronor;

h) till Producent- och kontantbidrag till vissa innehavare av mindre jordbruk ett förslagsanslag av 75 000 000 kronor;

i) till Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti vid jordbrukskreditgivning ett förslagsanslag av 50 000 kronor;

7) å kapitalbudgeten för budgetåret 1948/49 under Diverse kapitalfonder till Jordfonden anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kronor;

8) medgiva att under budgetåret 1948/49 statlig kreditgaranti måtte få beviljas för dels lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor och jordbruksegnahemslån intill ett belopp av 20 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning, dels lån för inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor, dels driftslån intill ett belopp av 5 000 000 kronor;

9) bemyndiga Kungl. Maj:t att från och med den 1 juli 1948 å övergångsstat med tjänstgöringsskyldighet inom den bostadspolitiska organisationen eller rationaliseringsorganisationen

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

överföra ordinarie egnahemsdirektör eller egnahemskonsulent, som ej i samband med omorganisationen placerades å högre tjänst än den av honom förut innehavda, därvid egnahemsdirektör skulle kunna placeras i lönegrad Ca 27;

10) bemyndiga Kungl. Maj:t att från och med den 1 juli 1948 å övergångsstat med tjänstgöringsskyldighet inom rationaliseringsorganisationen överföra innehavarna av två ordinarie byrådirektörstjänster vid egnahemsstyrelsen;

11) medgiva Kungl. Maj:t att utfärda de bestämmelser, som i övrigt bleve erforderliga för genomförandet av den föreslagna organisationen; samt

12) godkänna av föredragande departementschefen i övrigt framlagda förslag.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen:

I: 132 av herr *Mannerskantz m. fl.*,

I: 194 av herr *Elofsson, Gustaf, m. fl.*,

I: 301 av herr *Nilsson, Bror*,

I: 302 av herr *Sundberg, Carl*,

I: 303 av herrar *Nilsson, Hjalmar*, och *Isaksson*,

I: 323 av herr *Mannerskantz m. fl.*,

I: 324 av herrar *Heiding* och *Gränebo*,

I: 325 av herr *Lindblom m. fl.*,

I: 326 av herr *Nilsson, Bror*,

I: 327 av herr *Nilsson, Bror*,

I: 328 av herr *Nilsson, Bror*,

I: 329 av herr *Osvald m. fl.*,

II: 217 av herr *Liedberg m. fl.*, likalydande med motionen nr 132 i första kammaren,

II: 321 av herr *Pettersson* i Rosta *m. fl.*, likalydande med motionen nr 194 i första kammaren,

II: 462 av herrar *Jönsson* i Rossbol och *Andersson* i Gisselås,

II: 463 av herr *Larsson* i Karlstad *m. fl.*, likalydande med motionen nr 328 i första kammaren,

II: 464 av herrar *Jonsson* i Malm-

grava och *Hæggbloom*, likalydande med motionen nr 302 i första kammaren,

II: 465, av herr *Gustafson* i Vimmerby *m. fl.*,

II: 466 av herr *Hæggbloom m. fl.*, likalydande med motionen nr 303 i första kammaren,

II: 467 av herrar *Sveningsson* och *Hæggbloom*, likalydande med motionen nr 301 i första kammaren,

II: 475 av herr *Svensson* i Ljungskile *m. fl.*, likalydande med motionen nr 329 i första kammaren,

II: 476 av herr *Nilsson* i Göingegården *m. fl.*, likalydande med motionen nr 323 i första kammaren,

II: 477 av herrar *Johansson* i Mysinge och *Pettersson* i Dahl,

II: 478 av herr *Boman* i Stafsund *m. fl.*, likalydande med motionen nr 325 i första kammaren,

II: 479 av herr *Boman* i Stafsund *m. fl.*, likalydande med motionen nr 327 i första kammaren.

I motionerna I: 194 och II: 321 — vilka väckts innan förevarande proposition avlämnats — hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära framläggande för årets riksdag av förslag med syfte att tills vidare till dess det ekonomiska läget stabiliserats uppskjuta verkställandet av det av 1947 års riksdag fattade principbeslutet om rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område och dess administrativa organisation.

I motionerna I: 323 och II: 476 hade yrkats, att ikraftträdandet av de i propositionen föreslagna åtgärderna måtte temporärt uppskjutas samt att i samband därmed ikraftträdandet av lagen om kronans förköpsrätt, den i anledning av propositionen nr 75/1947 beslutade ändringen i lagen om expropriation samt lagen om överflyttande på lantbruksnämnd av egnahemsnämnd och jordbrukskommission åliggande uppgifter måtte uppskjutas under motsvarande tid.

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

I motionerna I: 329 och II: 475 hade, såvitt nu är i fråga, yrkats, att riksdagen måtte avslå propositionen i vad den gällde omorganisation av rationaliseringsverksamheten.

I motionerna I: 328 och II: 463 hade yrkats, att tjänsteman hos lantbruksnämnd, vilken erhöle uppdrag att vara verkställande ledamot av planeringskommitté, skulle erhålla samma dag-arvode som de tjänstemän från hushållningssällskap, skogsvårdsstyrelse eller lantmäterioorganisationen, vilka anförtroddes samma uppgift.

I motionerna I: 329 och II: 475 hade yrkats att producentbidrag — i stället för enligt de regler som antogs av 1947 års riksdag — tills vidare skulle utgå enligt nu gällande regler med den ändringen att bidragsbeloppet höjdes till 6 öre per kilogram.

Vidare hade i dessa motioner yrkats avslag å propositionen i vad den gällde omorganisationen av rationaliseringsverksamheten. I anslutning härtill hade i motionerna hemställts, att riksdagen måtte dels anslå erforderliga medel för att nu verksamma organ skulle kunna fortsätta sitt arbete i erforderlig omfattning under budgetåret 1948/49, dels å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln anvisa till bidrag till jordbrukets rationalisering ett reservationsanslag av kronor 16 000 000, till producent- och kontantbidrag till vissa innehavare av mindre jordbruk ett förslagsanslag av kronor 75 000 000, till täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti vid jordbrukskreditgivning ett förslagsanslag av kronor 50 000, dels medgiva att under budgetåret 1948/49 statlig kreditgaranti finge beviljas för lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 20 000 000 kr. med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning, för lån för inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kr. samt för driftslån intill ett belopp av

5 000 000 kr., dels bemyndiga Kungl. Maj:t att fördela de medel, som anslöges för lån och bidrag, på tidigare verksamma organ.

I motionerna I: 303 och II: 466 hade hemställts, att — därest omorganisationen av rationaliseringsverksamheten icke uppsköttes — riksdagen måtte besluta, att tillsättande av lantbruksdirektörer skulle ske efter ansökningsförfarande i vanlig ordning samt att lantbruksnämnderna skulle beredas möjlighet att yttra sig över av lantbruksstyrelsen uppgjorda förslag om tjänsternas tillsättande.

Yrkande om att lantbruksdirektörerna skola tillsättas efter ett ansökningsförfarande i vanlig ordning hade framställts jämväl i motionerna I: 325 och II: 478.

I motionen I: 326 hade hemställts, att 26 lantbrukskonsulenttjänster i 26 lönegraden måtte omföras till förste lantbrukskonsulenttjänster i 29 lönegraden.

I motionerna I: 327 och II: 479 hade föreslagits, att avlöning till lantbruksassistent skulle utgå efter reglerad befördringsgång med början i lönegrad Cf 20 och med höjning till lönegrad Ce 24 efter tre år.

I motionerna I: 325 och II: 478 hade yrkats, att egnahemsdirektörer, vilka ej utnämndes till lantbruksdirektörer eller erhöle tjänst i högre lönegrad inom den bostadspolitiska organisationen, skulle medgivas rättighet att, om de så önskade, efter Kungl. Maj:ts prövning, erhålla placering på indragningsstat samt att de egnahemsdirektörer, som överfördes på övergångsstat, samtidigt skulle placeras i lönegrad Ca 29.

Utskottet förklarade sig i sitt utlåtande bl. a. biträda vad i propositionen föreslagits angående lantbruksnämnderna med allenast den anmärkningen, att de där upptagna lantbruksteknikerna lämpligen syntes böra benämnas lantbruksinstruktörer. Härjämte ville utskottet — som i likhet med departe-

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

mentschefen ansåge att en uppdelning av lantbruksingenjörskdistriktet i Kalmar län icke nu bör ske — betona önskvärdheten av att denna fråga komme att lösas inom en snar framtid.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 132 och II: 217, I: 194 och II: 321, I: 323 och II: 476 samt I: 329 och II: 475, sistnämnda båda motioner i vad de avsåge organisationen av rationaliseringsverksamheten samt motionerna I: 132 och II: 217 i vad de avsåge anslagen till sagda verksamhet,

1) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med giltighet från och med den 1 juli 1948 tills vidare, fastställa personalförteckning för lantbruksstyrelsen i enlighet med vad föredragande departementschefen förordat i statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 27 februari 1948;

2) godkänna i utskottets hemställan intagen avlöningsstat för lantbruksstyrelsen att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49 och slutande å en summa av kronor 1 460 000;

3) å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln anvisa:

a) till Lantbruksstyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av kronor 1 460 000

b) till Lantbruksstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av kronor 235 000

c) till Lantbruksstyrelsen: Kostnader för utbetalande av producent- och kontantbidrag ett anslag av kronor 60 000;

4) a) med avslag å motionerna I: 302 och II: 464, I: 324 samt II: 465 bifalla Kungl. Maj:ts förslag i fråga om antalet lantbruksingenjörsavdelningar vid lantbruksnämnderna och befattningshavarna vid dessa;

b) med avslag å motionen I: 326 bifalla Kungl. Maj:ts förslag angående inrättande av lantbrukskonsulentbefattningar vid lantbruksnämnderna och

lönegradsplacering för innehavarna av dessa tjänster; samt

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att i övrigt, med giltighet från och med den 1 juli 1948 tills vidare, fastställa personalförteckning för lantbruksnämnderna i enlighet med vad föredragande departementschefen förordat i statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 27 februari 1948;

5) godkänna i hemställan intagen avlöningsstat för lantbruksnämnderna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49, slutande å en summa av kronor 5 500 000;

6) å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln anvisa:

a) till Lantbruksnämnderna: Avlöningar ett förslagsanslag av kronor 5 500 000

b) till Lantbruksnämnderna: Omkostnader ett förslagsanslag av kronor 1 350 000

c) till Lantbruksnämnderna: Ersättningar åt ordsombuden ett förslagsanslag av kronor 200 000

d) till Lantbruksnämnderna: Utrustning ett reservationsanslag av kronor 260 000

e) till Lantbruksnämnderna: Byggnadsrådgivning ett anslag av kronor 25 000

f) till Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer ett förslagsanslag av kronor 400 000

g) till Bidrag till jordbrukets rationalisering ett reservationsanslag av kronor 16 000 000

h) till Producent- och kontantbidrag till vissa innehavare av mindre jordbruk ett förslagsanslag av kronor 75 000 000

i) till Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti vid jordbrukskreditgivning ett förslagsanslag av kronor 50 000;

7) å kapitalbudgeten för budgetåret 1948/49 under Diverse kapitalfonder till Jordfonden anvisa ett investeringsanslag av kronor 10 000 000;

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

8) medgiva att under budgetåret 1948/49 statlig kreditgaranti måtte få beviljas för dels lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor och jordbruksegna-hemslån intill ett belopp av 20 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning, dels lån för inre rationalise-ring intill ett belopp av 15 000 000 kro-nor, dels driftslån intill ett belopp av 5 000 000 kronor;

9) med avslag å motionerna I: 325 och II: 478, i vad de avsåge över-gångsanordningar för vissa egnahems-direktörer, bemyndiga Kungl. Maj:t att från och med den 1 juli 1948 å över-gångsstat med tjänstgöringsskyldighet inom den bostadspolitiska organisatio-nen eller rationaliseringsorganisationen överföra ordinarie egnahemsdirektör eller egnahemskonsulent, som ej i sam-band med omorganisationen placerades å högre tjänst än den av honom förut innehavda, därvid egnahemsdirektör skulle få placeras i lönegrad Ca 27;

10) bemyndiga Kungl. Maj:t att från och med den 1 juli 1948 å övergångs-stat med tjänstgöringsskyldighet inom rationaliseringsorganisationen överföra innehavarna av två ordinarie byrådi-rektörstjänster vid egnahemsstyrelsen;

11) medgiva att Kungl. Maj:t finge utfärda de bestämmelser, som i övrigt bleve erforderliga för genomförandet av den föreslagna organisationen; samt

B) att riksdagen måtte

1) med avslag å motionen II: 462 godkänna Kungl. Maj:ts förslag an-gående lantbruksnämndernas överta-gande av viss betesförbättringsverksam-het från skogsvårdsstyrelserna;

2) med avslag å motionerna I: 329 och II: 475, i vad de avsåge grunderna för utbetalande av producentbidrag för mjölk, bifalla vad i propositionen före-slagits angående utformningen av pro-ducant- och kontantbidrag till vissa innehavare av mindre jordbruk;

3) med avslag å motionerna I: 328 och II: 463 biträda Kungl. Maj:ts förslag an-gående ersättning för deltagande i pla-neringsverksamheten;

4) med avslag å motionerna I: 301 och II: 467 godkänna det i propositio-nen framlagda förslaget rörande ersätt-ning till ordförande och ledamöter av lantbruksnämnd;

5) med avslag å motionerna I: 303 och II: 466 samt I: 325 och II: 478, sist-nämnda båda motioner i vad de avsåge förfarandet vid tillsättande av lantbruks-direktörstjänster, godkänna vad Kungl. Maj:t föreslagit angående tillsättandet av dylika tjänster;

6) med avslag å motionerna I: 327 och II: 479 bifalla vad i propositionen före-slagits angående avlöningsförhållandena för lantbruksassistenter vid lantbruks-nämnderna;

7) med avslag å motionen II: 477 god-känna vad i propositionen anförts an-gående byråindelningen inom lant-bruksstyrelsen; samt

8) godkänna av Kungl. Maj:t i övrigt i propositionen framlagda förslag.

Reservationer hade avgivits

A. Beträffande utskottets utlåtande i dess helhet

1) av herr *Pettersson* i Rosta, vilken ansett att utskottet bort hemställa:

»A) att riksdagen må, med bifall till de likalydande motionerna I: 194 och II: 321 ävensom I: 323 och II: 476

1) avslå förevarande proposition; samt

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t hem-ställa om framläggande för årets riks-dag *dels* av förslag till de åtgärder, som erfordras för att tills vidare till dess det ekonomiska läget stabiliserats upp-skjuta verkställigheten av de i anled-ning av propositionen nr 75/1947 fat-tade besluten angående rationaliserings-verksamheten på jordbrukets område, *dels* av anslagsäskanden för att nuva-rande organ på detta område skola kunna fortsätta sin verksamhet;

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

B) att övriga i anledning av förevarande proposition väckta motioner, i den mån de ej kunna anses besvarade genom utskottets hemställan under A), icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»

2) av herrar *Björck* och *Svensson* i Ljungskile, vilka ansett, att utskottet bort hemställa:

»A. att riksdagen må

1) i anledning av motionerna I: 194 och II: 321, I: 323 och II: 476 samt I: 329 och II: 475, såvitt dessa motioner avse organisationen av rationaliseringsverksamheten, avslå propositionen i vad den gäller organisationen av rationaliseringsverksamheten;

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om framläggande för årets riksdag av anslagsäskanden för budgetåret 1948/49 för nuvarande organ på detta område;

3) med avslag å motionerna I: 194 och II: 321 samt I: 323 och II: 476, i vad de avse annat än organisationen av rationaliseringsverksamheten, å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln anvisa:

a) till Bidrag till jordbrukets rationalisering ett reservationsanslag av kronor 16 000 000

b) till Producent- och kontantbidrag till vissa innehavare av mindre jordbruk ett förslagsanslag av kronor 75 000 000

c) till Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti vid jordbrukskreditgivning ett förslagsanslag av kronor 50 000;

4) medgiva att under budgetåret 1948/49 statlig kreditgaranti må beviljas för *dels* lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor och jordbruksegnahemslån intill ett belopp av 20 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning, *dels* lån för inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att bestämma, hur ifråga-

varande belopp skall fördelas å nu befintliga organ, *dels* driftslån intill ett belopp av 5 000 000 kronor;

5) med bifall till motionerna I: 329 och II: 475, i vad de avse grunderna för utbetalande av producentbidrag för mjölk, samt med avslag å vad i propositionen föreslagits angående dylika bidrag besluta, att producentbidrag för mjölk under budgetåret 1948/49 skola utgå enligt nu gällande grunder med den ändringen att bidraget höjes till 6 öre per kilogram;

6) godkänna i propositionen i övrigt framlagda förslag med de ändringar som föranledas av att nu befintliga organ tillsvidare skola omhänderha rationaliseringsverksamheten.

B. att de i anledning av propositionen väckta motionerna, i den mån de ej kunna anses besvarade genom vad ovan anförts, ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»

3) av herr *Hollertz*, utan närmare angivet yrkande.

B. Vid utskottets hemställan under A punkt 4 b)

av herrar *Hjalmar Nilsson* och *Bror Nilsson*, vilka ansett viss del av utskottets motivering ävensom utskottets hemställan i förevarande del bort ha följande lydelse:

»A. att riksdagen må

4 b) med bifall till vad i motionen I: 326 föreslagits angående lönegradsplacering för vissa lantbrukskonsulenter och med frångående av Kungl. Maj:ts förslag i denna del besluta, att vid lantbruksnämnderna skola inrättas 26 befattningar som förste lantbrukskonsulent i lönegrad Ca 29, 19 befattningar som lantbrukskonsulent i lönegrad Ca 26 samt 15 befattningar som lantbrukskonsulent i lönegrad Ce 26.»

C. Beträffande motiveringen till utskottets hemställan under A punkt 4 c) av herrar *Alfred Andersson*, *Svedberg*, *Andersson* i Löbbo och *Andersson* i Tungelsta, vilka ansett ovan refe-

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

rerade del av utskottets motivering bort ha följande lydelse:

»Jämväl i övrigt kan utskottet biträda vad i propositionen föreslagits angående lantbruksnämnderna. Utskottet — som i likhet med departementschefen anser att en uppdelning av lantbruksingenjörskretsen i Kalmar län icke nu bör ske — vill emellertid betona önskvärdheten av att denna fråga kommer att lösas inom en snar framtid.»

D. Vid utskottets hemställan under A punkt 9)

av herrar *Hjalmar Nilsson, Bror Nilsson, Hollertz och Liedberg*, vilka ansett att utskottets motivering under rubriken Övergångsordningar för vissa befattningshavare bort hava av reservanterna föreslagen lydelse samt att utskottets hemställan i denna del bort hava följande lydelse:

»A) att riksdagen må

9) a) avslå motionerna I: 325 och II: 478, i vad de avse överföring av vissa egnahemsdirektörer på indragningsstat; och

b) med bifall till motionerna I: 325 och II: 478, i vad de avse lönegradsplacering för egnahemsdirektörer, som överföras på övergångsstat samt med ändring av vad därutinnan föreslagits i propositionen bemyndiga Kungl. Maj:t att från och med den 1 juli 1948 å övergångsstat med tjänstgöringsskyldighet inom den bostadspolitiska organisationen eller rationaliseringsorganisationen överföra ordinarie egnahemsdirektör eller egnahemskonsulent, som ej i samband med omorganisationen placeras å högre tjänst än den av honom förut innehavda, därvid egnahemsdirektör må placeras i lönegrad Ca 29;»

E. Vid utskottets hemställan under B punkt 3)

av herr *Bror Nilsson*, vilken ansett att utskottets motivering under rubriken Vissa arvodes- och ersättningsfrågor bort erhålla annan i reservationen an-

given lydelse samt att utskottet i denna punkt bort hemställa:

»B) att riksdagen må

3) med bifall till de likalydande motionerna I: 328 och II: 463 godkänna Kungl. Maj:ts förslag angående ersättning för deltagande i planeringsverksamheten med den ändringen, att till tjänsteman hos lantbruksnämnd, vilken erhåller i uppdrag att vara verkställande ledamot i planeringskommitté, skall utgå särskilt arvode efter samma grunder, som i propositionen angivits för befattningshavare hos hushållningssällskap eller skogsvårdsstyrelse eller i lantmateriorganisationen, vilken erhåller dylikt uppdrag.»

F. Vid utskottets hemställan under B punkt 5)

av herrar *Hjalmar Nilsson, Bror Nilsson, Björck, Hollertz, Liedberg och Svensson* i Ljungskile, vilka ansett att viss del av utskottets motivering under rubriken Lantbruksnämnderna bort hava av reservanterna angiven lydelse samt att utskottet i denna punkt bort hemställa:

»B. att riksdagen må

5) med bifall till motionerna I: 303 och II: 466 samt I: 325 och II: 478, sistnämnda båda motioner i vad de avse förfarandet vid tillsättande av lantbruksdirektörstjänster, besluta att ifråvarande tjänster skola tillsättas efter ansökningsförfarande i vanlig ordning och att lantbruksnämnd skall beredas tillfälle att yttra sig över av lantbruksstyrelsen uppgjort förslag till besättande av sådan tjänst.»

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr SVENSSON i Ljungskile: Herr talman! Jag har väckt en motion i anslutning till föreliggande proposition om rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område, och jag har även i utskottet anslutit mig till en reserva-

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

tion. Jag ber därför att med några ord få motivera min ståndpunkt.

I utskottets utlåtande står det på sidan 8 följande: »Behovet av en omfattande fortsatt rationalisering inom jordbruket, vilken särskilt tar sikte på förhållandena vid de mindre brukningsdelarna, framstår nu ingalunda mindre än vad fallet var, då nämnda beslut fattades.» Jag tycker nog för min del, att det funnits anledning för utskottet att i det sammanhanget redovisa en del fakta, väga och nyansera sina omdömen på ett bättre sätt och inte bara helt enkelt låtsas som om ingenting hänt. Jag skall villigt erkänna, att här finnas åtskilliga skäl kvar, som tala för en fortsatt rationalisering, men det finns också sådana som, såvitt jag kan förstå, nu äro ganska försvagade.

Jag vill erinra om att ett av de mest centrala skälen för en bortrationalisering av mindre brukningsdelar var faren för överproduktion. I 1942 års jordbrukskommittés betänkande utgår man från att vi omkring 1960 eller något senare skola kunna räkna med en permanent överproduktion av livsmedel. Detta är en av anledningarna till att man vill få bort en hel del mindre brukningsdelar. Man säger, att en sammanföring av jorden i så stora enheter, att en viss extensifiering av driften kan ske, bör kunna medverka till att lösa detta problem om överproduktion. Om jag nu betraktar detta från början mycket centrala motiv i samband med vad som rapporteras om den ekonomiska utvecklingen på olika områden, tycker jag nog, att åtskilligt är förändrat. Jag skall inte trötta kammaren med en lång uppräknig därvidlag, utan nöja mig med några få fakta.

I ett föredrag vid lantbruksveckans öppnande i år meddelades, att man beräknade, att folkmängden i Asien och Europa under åren 1939—1952 har vuxit med 150 miljoner. Det är ju en folkmängd, som är större än Förenta staternas, och det är en mycket tungt

vägande post, när det gäller att upp-
rätta en balans mellan konsumtion och
produktion av livsmedel i världen.

Man är på alla håll överens om att hela den näringsfysiologiska forskningen och den socialpolitiska målsättningen under mellankrigstiden och därefter ha skapat och hålla på att skapa förändrade kostvanor, som ställa betydligt större anspråk på jordbruket än tidigare. Vad förändrade kostvanor kunna innebära visas på ett mycket drastiskt sätt av ett par amerikanska national-ekonomer, som försökt göra en balansräkning över produktion och konsumtion av livsmedel i hela världen. Jag räknar givetvis med möjligheten, att det finns åtskilliga fel i en sådan balansräkning, ty den är nog inte lätt att göra. De säga bl. a., att om världens befolkning skulle ha en livsmedelsstandard av samma kvalitet som den, som Förenta staternas befolkning har, skulle hela den nuvarande livsmedelsproduktionen räcka till 902 miljoner människor i stället för de 2 170 miljoner, som skola försörjas. Relativt små förändringar av kostvanorna kunna alltså betyda rätt mycket, när det gäller balansen mellan produktion och konsumtion av livsmedel ute i världen. Man pekar å andra sidan på att det inte längre finns några sådana odlingsreserver tillgängliga, som funnos under de två senaste generationerna, då man ju tog praktiskt taget hela den nordamerikanska kontinenten i anspråk.

Allt detta och mycket annat, som man skulle kunna draga fram här, visar väl, även om man är mycket försiktig i sitt slutsatsdragande, att det i mycket högre grad än vi för några år sedan trodde är en öppen fråga, hur det skall gå med det internationella livsmedelsproblemet, med priser och tillgång.

Även utvecklingen här i Sverige har gått i en annan riktning än man hade klart för sig, när 27-mannakommittén skrev sitt betänkande, även om det mesta redan då hade hänt. Det är ju

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

så med våra statistiska registreringsinstrument, att de komma en smula efter sin tid. Sveriges befolkning var den 1 januari 1940 ungefär 6 325 000. Jag har talat med vederbörande tjänsteman i statistiska centralbyrån för att försöka få den aktuella befolknings-siffran och då kommit fram till att den är 6 900 000. På åtta år har alltså landets folkmängd ökat med 575 000, vilket är en större folkmängd än den i Göteborg, Hälsingborg och Malmö tillsammans.

I den svenska balansen mellan konsumtion och produktion av livsmedel ha vi alltså, om man vill förenkla det, på åtta år fått tre så stora städer som Göteborg, Hälsingborg och Malmö. Samtidigt har här även skett en förskjutning i kostvanorna. Ännu under 1930-talet hade vi stora folkgrupper som levde på så låg inkomstnivå, att de grövre vegetabilerna ganska starkt dominerade deras kosthåll. Här har nu skett en utjämning av inkomsterna med åtföljande förbättring av kostvanorna.

Vidare har folkvandringen från landsbygden till städerna fortsatt i stor skala, och jag skulle för min del tro, att stadsbefolkningen ställer större krav på den yrkesmässiga livsmedelsproduktionen än den icke-jordbrukande lantbefolkningen, ty den som bor på landet brukar ju alltid klara någonting av sin livsmedelsproduktion själv i fråga om grönsaker, tidig potatis, frukt o. dyl., vilket stadsbon inte kan.

Samtidigt har det alltså strömmat folk från jordbruksnäringen till stadsnäringarna. Vi ha ju nyligen fått siffrorna från 1945 års partiella folkräkning redovisade, och de visa, att under åren 1941—1945 befolkningen vid jordbruket och dess binärningar minskades med 8 procent, vilket ju är en oerhörd minskning. Sedan kan man inte längre följa dessa siffror, men konjunkturinstitutet har i sin sista rapport gjort en del beräkningar över arbetskraftproblemet och då kommit fram till det resul-

tatet, att enbart under åren 1946—1947 ha yrkesutövarna inom jordbruket med binärningar minskat med 65 000 personer. Samtidigt ha stadsnäringarna från jordbruket mottagit 105 000 yrkesutövare. Den skillnad som här föreligger består däri, att de människor som jordbruket ökat med i första hand gått över och så därtill 65 000. Det är ju siffror av en sådan storleksordning, att man väl knappast någonsin sett motstycke därtill. Särskilt siffran för 1946 som, om jag minns rätt, rörde sig om 46 000 är ju otroligt stor, men man förklarar den på det sättet, att under beredskapsåren en del människor faktiskt lösgjorde sig från landsbygden, fastän de voro bokförda där, och när beredskapen tog slut, blev det sedan en så stor skillnad.

Här föreligga onekligen en del nya fakta, som åstadkomma en förskjutning av perspektiven. Man ansåg nu i jordbrukskommittén, att en hel del mindre jordbruk borde avskaffas för att motverka överproduktionen av livsmedel. Det var ju riktigt tänkt från den utgångspunkten, att enligt professor Nannesons beräkningar jordbruk, som ha mellan 2 och 5 hektar åker, producera 25 procent mera per hektar än de större jordbruk, som kommittén rekommenderar. Det är då fråga om bruttoproduktion.

Det är ju för övrigt en känd sak, att de mindre jordbruken ha en intensivare drift och alltså producera mera. Vill man minska produktionen, är det alltså fullt logiskt att eliminera en del av de mindre jordbruken. Men om perspektivet förskjuter sig på det sättet, att en minskning av produktionen inte är önskvärd, bortfaller väl i alla fall det skälet för en bortrationalisering. Man kan ju inte använda ett och samma argument i två helt motsatta riktningar.

Jag tycker nog därför, att när utskottet, som jag nämnde förut, så här onyanserat och utan att gå in på nya fakta, som framkommit, förklarar, att ingenting har hänt, tar det en smula lätt på

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

sin uppgift. Nu skall jag, herr talman, inte alls göra några tvärsäkra påståenden eller dra några långtgående slutsatser av vad jag här nämnt, men jag vill säga, att jag tror, att det finns anledning att gå fram en smula försiktigt tills man får klarare överblick över hur utvecklingen kommer att te sig i framtiden.

Om man dels mot den bakgrunden, dels mot bakgrunden av vår ekonomiska situation över huvud taget ställer frågan: vad är det som nu bör göras och vad är det som nu kan uppskjutas? förefaller det mig klart, att det man nu får vänta med är att skicka ut statliga organ i bygderna för att där taga initiativ till sammanläggning av gårdar och till att eliminera bort mindre brukningsdelar. Redan den ekonomiska situationen med brist på arbetskraft och brist på material pekar ju i den riktningen, att man för tillfället inte bör bedriva en sådan rationaliseringsverksamhet på från statens sida framdrivna initiativ. Detta skulle ju annars vara det väsentliga i den nya verksamheten, men hur man än organiserar det, måste man nog vänta med det eller i varje fall bedriva det i ytterst liten omfattning.

Det man däremot inte kan och inte bör vänta med är att hjälpa de människor ute i bygderna, som själva ta initiativ till något, som de vilja ha gjort och också kunna göra. Där finns det anledning för statsmakterna att ge all hjälp, som man enligt de nya bestämmelserna kan ge i form av lån och bidrag, och över huvud taget bemöta deras strävan på ett riktigt sätt.

Jag tycker att man skulle kunna sammanfatta situationen så, att man för tillfället bör laga så, att det som faktiskt måste ske kommer att ske på rätt sätt, men också så, att man i övrigt inte driver fram utvecklingen för hårt, innan vi hunnit komma ur den nuvarande situationen och innan vi få en litet klarare överblick över det hela. Bristen

på arbetskraft, bristen på material, bristen på tjänstemän och bristen på lokaler tala för detta.

I den reservation, till vilken jag anslutit mig, har därför den ståndpunkten intagits, att man nu borde kunna vänta med den nya organisationen, men att man bör låta lagstiftningen med de nya låne- och bidragsbestämmelserna träda i kraft. Det är klart att vissa svårigheter äro förbundna med ett sådant provisorium, men jag tror också att vissa inte obetydliga svårigheter äro förbundna med en nyorganisation just nu. Här måste man givetvis väga argumenten mot varandra.

Jag skall sedan ta upp en annan sak, som vi berört både i vår motion och i vår reservation, och det gäller stödet till det mindre jordbruket. Vi framhöllo redan i fjol, att vi ansågo den utformning som detta stöd fick vara olycklig, och jag får säga, att när man läser vad som står skrivet i propositionen på sidan 67, får man ett mycket starkt intryck av att dessa i fjol beslutade bestämmelser i praktiken kommit att visa sig vara svåra att tillämpa. Dessutom tror jag, att dessa bestämmelser passa förfärligt illa in i den situation vi nu äro i.

Jag vill vidare erinra om att när det gäller producentbidraget på mjölk, som skall utgå med 12 öre per kilo, minskas detta bidrag så fort leveransen överstiger 7 000 kg, d. v. s. om en småbrukare producerar mer än 20 kg eller 19½ kg mjölk om dagen i genomsnitt per år, producerar han för mycket, och då skall hans bidrag minskas. Jag tror, att man kan så att säga illustrera galenskapen i det här systemet genom att ställa kontantbidraget per ko och producentbidraget per kilogram mjölk mot varandra.

Enligt skalan för kontantbidrag per ko kan en jordbrukare, som inte är mejerileverantör och som har fem kor, få 480 kronor i bidrag, medan en mejerileverantör, som har fem kor, kan få

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

480 kronor i bidrag endast under förutsättning, att han sköter det hela så illa, att han inte säljer mer än 1 400 kg mjölk per ko, ty säljer han mer, kommer han över 7 000 kg, och då minskas bidraget. Enligt livsmedelskommissionens kalkyl för det närmaste året räknar man med en medelmjölmängd på 2 510 kg per ko. Man kan alltså få fullt producentbidrag endast om man sköter sig så illa, att man ligger 1 000 kg under Sveriges medelmjölmängd. Är det rimligt att kombinera bestämmelserna på det sättet, att den organiserade mejerileverantören så uppenbart missgynnas i förhållande till den icke-organiserade producent, som inte kan lämna mjölk till mejeri?

Jag påpekade detta redan i fjol. Då stod en artikel att läsa i det socialdemokratiska partiets huvudorgan under den som jag förmodar ironiska rubriken »Waldemar Svensson tänker». Jag vet inte om statsrådet själv eller tidningen satt dit rubriken; det skall jag inte göra något uttalande om, men jag får säga, att det är fullt befogat att ställa frågan, om herr statsrådet verkligen tänkt igenom de här sakerna. Då tycker jag, att i varje fall herr statsrådets sätt att tänka är rätt originellt.

Jag kan dra fram många fler exempel på inkonsekvenser i det här, men jag skall inte ta tiden i anspråk med att göra det. Det är emellertid rimligt att i en situation, då vi ha standardisering av mjölk och ransonering av matfett, ge dessa producentbidrag en sådan utformning, att de inte hindra produktionen och medverka till att hålla den nere. Att sedan den praktiska tillämpningen med den kombination vi ha kommer att bli mycket besvärlig beror därpå, att när detta producentbidrag per kilogram göres högre än mellanhandsmarginalen, så kompliceras handelen med mjölk i alla möjliga sammanhang och alla möjliga riktningar. Däröfver kan man ju läsa en del i propositionen, men utskottet bara instämmer och ty-

cker, att alltsammans är bra. Jag tycker, att förnöjsamheten är väl stor. Av den anledningen ha vi ansett det sakligt riktigt att peka på denna sak ännu en gång till den kraft och verkan det hava kan.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation som avgivits av herr Björck och undertecknad. Jag erinrar om att reservationen i långa stycken sammanfaller med Kungl. Maj:ts förslag. I fråga om anslag till rationaliseringen sammanfalla yrkandena. Ifall det ändock fattas beslut om en omorganisation nu, så vill jag som ett andrahandsyrkande instämma i den reservation som under B punkt 5 avgivits av herr Hjalmar Nilsson m. fl.

Herr PETERSSON i Rosta: Herr talman! Då jag avgivit en reservation till förevarande utlåtande vill jag nu yttra några ord i frågan. Ställningstagandet i reservationen är föranlett av hänsyn till det ansträngda penningpolitiska läge som vi nu befinna oss i. Jag för min del anser, att man i en sådan situation bör dröja med att öka utgifterna för landet. Den kommitté, som utarbetat ifrågavarande förslag, kom till för många år sedan, då vi hade ett annat penningpolitiskt läge än nu, och det kan ju tänkas att vid den tidpunkten förslaget hade varit försvarligt. Departementschefen har visserligen föreslagit en del besparingar, men enligt min åsikt borde han gått ännu längre och föreslagit ett uppskov tills det blir bättre tider. Denna reform kommer att draga en hel del kostnader. Inom utskottet lämnades den upplysningen, att den av reformen föranledda kostnadsökningen skulle uppgå till ca 2 miljoner kronor om året. Dessutom blir det naturligtvis vid reformens genomförande fråga om åtskilliga tiotal miljoner kronor i lån och bidrag.

Vidare är att märka, att lantbruksnämnderna sakna lokaler, och det kom-

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

mer att bli stora svårigheter att anskaffa sådana. Jag hörde från ett län, att lantbruksnämnden höll på och undersökte möjligheterna att hyra en större herrgårdsbyggnad, belägen flera kilometer utanför staden och fullt omodern, och det kan ju inte vara lämpligt med dylika lokaler för en sådan nämnd. Vidare saknas det personal vid lantbruksingenjörs- och lantmäterikontoren, och det påstås, att det skall bli svårigheter att få personal för dessa behov.

Nu är det ju inte allenast i denna proposition som ökade utgifter föreslås, utan jag kan ju också nämna skogsvårdslagen, som vi ha behandlat. Den drager, enligt vad som sagts i utskottet, cirka 20 å 25 procent högre kostnad än den förutvarande lagen. Beslutet om denna nya lag fattades trots att nästan samtliga voro eniga om att den nuvarande skogsvårdslagen var bra som den var. Den nya fiskeristyrelsen, som nu håller på att inrättas, kommer även att draga en hel del kostnader, för att inte tala om de reformer som ske på andra områden än jordbrukets. Det är givet, att allt detta kommer att draga orimliga kostnader, och det vore givetvis motiverat att gå fram litet försiktigare under nuvarande förhållanden.

Nu uppmanas svenska folket att spara. Överallt ser man uppmaningar till sparsamhet, men samtidigt beslutar riksdagen reformer, som draga stora utgifter. Det vore helt naturligt lämpligare, att riksdagen ginge före med exempel på sparande. Riksdagens underlåtenhet att spara kommer ju att verka i den riktningen, att svenska folket säger sig, att när inte riksdagen sparar, behöva vi inte heller spara, och då blir hela sparsamhetskampanjen ett fiasko.

Jag skulle i detta sammanhang även vilja hänvisa till statsrådets och chefens för finansdepartementet redogörelse i årets statsverksproposition för principerna för budgetens utarbetande. Där

framhålles, att man för att inte skärpa läget i viss mån blivit tvungen att skjuta undan även sådana utgifter, som visserligen syfta till rationalisering eller eljest normalt vore förenliga med god ekonomi, men vilka först på längre sikt skulle verka i sådan riktning. Detta resonemang kan med fördel tillämpas på utgifterna för rationaliseringen inom jordbruket. Denna rationalisering måste nödvändigtvis bli ett arbete på lång sikt. Därför synes det lämpligt att i nuvarande läge skjuta på dessa utgifter. I fråga om sådana utgifter har ju finansministern tydligt sagt ifrån att man bör se till att försöka spara.

Jag skall även beröra frågan hur det kommer att gå för de småbrukare, som utnyttja möjligheterna att få del av bidragen till jordbrukets rationalisering. Om vi tänka oss, att en småbrukare med tio å femton tunnland åker, som önskar få ytterligare mark, köper jord, så drager han med det höga jordvärdet nu på sig en hel del kostnader. Men inte nog med det. När han får den jorden, måste han öka ut uthusbyggnaderna, ladugård och lador, och på grund av de nuvarande höga byggnadskostnaderna får han, trots att han får bidrag, snart så höga skulder, att han kanske hela sitt liv får dragas med skuld, och det kan ju leda till att han tröttnar på det hela och går ifrån allt. Eftersom han fått lånet utan borgen, kommer staten då att få lida förlust. Det vore lyckligare, om han kunde fått vänta på bättre tider. Dessutom är det byggnadsförbud nu, och han kanske inte alls får bygga. Naturligtvis kan man undra, när det kan bli andra tider. Jag vill emellertid hänvisa till att tegelbruken börja bli fulla av tegel, som de icke kunna sälja. Det är ett första tecken på nedgång i byggnadskostnaderna.

Då jag inte vill vara med om att skapa sådana förhållanden för de svenska småbrukarna, som jag här befarar kunna uppstå, utan anser lyckligare för dem, att de få vänta några år, och då

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

jag dessutom, som jag nyss nämnde, anser, att staten bör iakttaga sparsamhet, har jag yrkat uppskov i denna fråga. Jag yrkar därför bifall till de likalydande motionerna I: 194 och II: 321.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! 1947 års riksdag fattade beslut om riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken. I den mån jag kunde fatta stämningar och intryck vid detta tillfälle, fick jag den bestämda uppfattningen, att beträffande de mera väsentliga delarna, exempelvis en så viktig sak som målsättningen, förefunnos vid avgörandet inte så värst skilda uppfattningar. Det var, som jag tror jag tillät mig säga i debatten föregående år, väsentligen mera om utanverkan, om organisationsformerna och mindre detaljer, som man vid det tillfället tvistade. I stort sett voro vi nog här i svenska riksdagen ense om att kraftåtgärder måste vidtagas ifrån det allmännas sida i berörda syfte. I samband med det då fattade principbeslutet antogs en ny lag om kronans förköpsrätt och beslutades ändringar i lagen om expropriation. De nya lagbestämmelserna äro avsedda att träda i kraft den 1 juli innevarande år eller den dag, då den nya organisationsformen beräknas hinna bli färdig. Under det år som förflutit sedan dess ha förberedelser pågått. Hushållningssällskapen ha sålunda omorganiserats. Lokala lantbrukskommittéer ha under 1947 års centrala lantbrukskommittés ledning utfört vissa förberedelsearbeten beträffande organisations- och lokalfrågor, och detta arbete har fortskridit i så pass rask takt, att man numera torde kunna räkna med att den 1 juli innevarande år de nya lantbruksnämnderna skola kunna övertaga sin del av arbetsuppgifterna. Jag ber i det sammanhanget få meddela herr Pettersson i Rosta, som nyss gjorde gällande, att lokalfrågan inte vore löst i stora delar av länen, att det dess bättre blott är i

ett fåtal av landets 24 län, som lokalfrågan inte tills dato blivit löst, och vi ha förhoppningar om att även i dessa återstående län lokalfrågan skall bli löst till den tid, då den nya organisationsformen skall träda i kraft.

I den proposition, som behandlas i det föreliggande utskottsutlåtandet, framlägges ett förslag om den nya organisationsbyggnaden, avseende såväl den centrala organisationen, lantbruksstyrelsen, som de olika lokala organisationerna, d. v. s. lantbruksnämnderna och allt vad därtill hör, ävensom åtskilliga regler för låne- och bidragsverksamhet, för lantbruksnämndernas fastighetsförvärv, särskilt stöd åt vissa innehavare av mindre jordbruk m. m. I allt väsentligt har utskottet tillstyrkt i propositionen framlagda förslag, som i sin tur grundats på ett av centrala lantbrukskommittén vid årsskiftet avlämnat betänkande.

Jag gör alltså gällande att vad som i kommittébetänkandet, propositionen och utskottsutlåtandet föreslås inte innebär något annat än ett fullföljande av 1947 års riksdags beslut, d. v. s. att den nya organisationsformen skall vara färdig att ta hand om sina uppgifter vid den tidpunkt, som beräknades då principbeslutet fattades.

Till utskottsutlåtandet ha fogats åtta olika reservationer. Då reservanternas i vissa stycken förorda samma saker, tror jag att det för överskådlighetens skull är lämpligt, att jag behandlar reservanternas yrkanden i samband med skilda delar av det föreliggande utlåtandet. Jag tar då först de reservationer, som avse ett uppskjutande av frågan i dess helhet på kortare eller längre tid. Det är tre reservationer, som det gäller, nämligen dels av herr Pettersson i Rosta, dels av herrar Björck och Svensson i Ljungskile och dels av herr Hollertz.

Herr Svensson i Ljungskile har här talat för sin reservation och framhållit att enligt hans syn på saken åtskilligt skulle vara att vinna, om man sköte på

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

organisationens genomförande. I sin reservation har herr Svensson inte sagt annat än att han endast tillfälligt vill uppskjuta detta genomförande och att vissa av de principbeslut, som fattades vid 1947 års riksdag, redan nu böra effektueras, men av herr Svenssons anförande här i dag fick jag det intrycket, att han gick ett steg längre än vad han vid utskottsbehandlingen och i sin reservation har gjort. Det föreföll nu som om han närmast vore inställd på att det beträffande väsentliga delar av det principprogram som knätsattes föregående år funnes anledning överväga, om ett genomförande vore önskvärt. Jag skall inte här ta upp någon debatt med herr Svensson om möjligheterna att försörja mänskligheten under kommande tider — det är självfallet något som man kan tvista om. Jag vill bara säga, att även om det mot förmodan skulle vara så, att herr Svensson har rätt i sina synpunkter på försörjningsproblemet, så kan jag inte för min del begripa, att ett bifall till herr Svenssons förslag i detta avseende skulle medföra en större livsmedelsproduktion i vårt land än vad ett bifall till utskottsutlåtandet skulle göra. Vi skola nämligen komma ihåg, att den målsättning, som gjordes föregående år, inte innebar att det sattes någon fix gräns för produktionsvolymen, utan att den skulle få tämligen fritt röra sig mellan vissa gränser, men att det vore lämpligt, att produktionen vore ungefär av den storleken att den närmade sig självförsörjningens nivå.

Herr Svensson i Ljungskile talade också i detta sammanhang om flykten från landsbygden. Ja, avfolkningen av landsbygden pågår ju för fullt, men att så är fallet, torde åtminstone i viss mån bero på de ägosplitringer och andra förhållanden, som äro rådande på jordbrukets område. Jag tror därför att påpekandet om att flykten från landsbygden fortsätter, bör ge kammaren en tankeställare i den riktningen, att det nog finns all anledning att snarast ge-

nomföra de beslut, som principiellt fattades i fjol, ty ingen vill väl ändå att landsbygden skall fullständigt avfolkas.

Herr Pettersson i Rosta går ett steg längre än herr Svensson i Ljungskile och yrkar uppskov med samtliga de beslut som fattats angående rationaliseringsverksamheten. Jag förmodar att herr Pettersson i Rosta då anser, att även ikraftträdandet av de lagar om kronans förköpsrätt och rätt till expropriation, som vid nämnda tillfälle beslöt, tills vidare skall uppskjutas. Jag förstår verkligen inte hur allt detta skulle kunna ordnas i praktiken, och jag vill be kammaren att tänka sig in i förloppet, om här ifrågasvarande reservation skulle bifallas. Då måste riksdagen skriva till Kungl. Maj:t och anhålla, att Kungl. Maj:t uppdrar åt andra förvaltningsorgan att handlägga de förvaltningsuppgifter, som äro avsedda att tillkomma lantbruksstyrelsen. Sedan skulle Kungl. Maj:t för riksdagen framlägga en ny proposition i ärendet, vilken skulle komma så snabbt, att före den 1 juli innevarande år inte bara riksdagens beslut vore fattat, utan även genomförandet av beslutet kunde ske. Jag kan inte för min del tänka mig, att en sådan tidtabell skulle kunna hålla.

Som huvudmotiv för sina uppskovsyrkanden ha reservanterna hänvisat till de förändringar i det allmänna ekonomiska läget, som inträtt sedan 1947 års beslut fattades. Utskottet anser för sin del, att ett uppskov, oavsett om det gäller enbart organisationsformen eller rationaliseringsverksamheten i dess helhet, skulle bli till skada för jordbruket. Arbetet med den långsiktiga saneringsverksamhet, som är planerad, skulle fördröjas och försvåras. Den hittillsvarande splittringen av sådana åtgärder på flera organ skulle jämväl i fortsättningen på ett beklagligt sätt göra arbetet tungrott och oändamålsenligt. Och finge herr Pettersson i Rosta sin vilja igenom, skulle inte ens förköpsrätten

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

kunna komma till användning under uppskovstiden, vars längd herr Pettersson ju inte nämner något om. Jag tror för min del att med den begränsning av organisationen, som det föreliggande förslaget innebär, kunna de ekonomiska farhågorna inte tillmätas någon större eller framför allt inte någon avgörande betydelse.

Som en sammanfattning av utskottets syn på uppskovsyrkandena vill jag säga, att utskottet finner det angeläget att, även om den ekonomiska ramen måste minskas, alla befintliga möjligheter tillvaratagas att genom stöd åt rationaliseringssträvandena främja jordbrukets utveckling. Det skulle dessutom icke vara ägnat att gagna verksamheten, om denna under en övergångstid skulle anförtros åt andra organ än dem, som slutligen skola handlägga uppgifterna. Det finns i sådant fall risk för att en betydande oreda skulle uppstå.

Jag övergår härnäst till att med några ord beröra de reservationer, som avse detaljyrkanden. Herrar Hjalmar Nilsson och Bror Nilsson ha ansett, att de av centralkommittén föreslagna förste lantbrukskonsulentbefattningarna i lönegrad Ca 29 redan nu borde inrättas. Jag vill, herr talman, deklarerat att jag för egen del har den uppfattningen, att dessa förste lantbrukskonsulenter skulle fått stora och betydande arbetsuppgifter och att lantbruksnämndernas organisationsform skulle ha blivit bättre tillgodosedd, om dessa tjänster redan från början blivit tillsatta. Det finns emellertid omständigheter som ha gjort, att jag ansett mig böra biträda utskottets förslag på denna punkt. Det är framför allt önskvärdheten av att i nuvarande läge begränsa statsutgifterna samt vidare ovissheten om storleken av det arbete, som nämnderna i början av sin verksamhet behöva räkna med.

Jag delar alltså utskottets mening, att man i nuvarande statsfinansiella läge bör i enlighet med propositionens förslag åtminstone tills vidare skjuta på in-

rättandet av befattningarna som förste lantbrukskonsulent. Jag tillåter mig dock tillägga, att jag räknar med att frågan om inrättande av nämnda befattningar tämligen snart åter kan bli aktuell.

När det gäller utskottets hemställan under B) punkt 5, ha herr Hjalmar Nilsson och en rad andra reservanter föreslagit, att lantbruksdirektörstjänsterna skola tillsättas efter ansökningsförfarande i vanlig ordning. Propositionen har i detta avseende i överensstämmelse med centrala lantbrukskommitténs uttalande föreslagit, att dessa tjänster skola tillsättas på samma sätt som i allmänhet sker beträffande chefstjänster, d. v. s. av Kungl. Maj:t efter anmälan av vederbörande generaldirektör. Detta förfaringsätt har utskottet för sin del tillstyrkt. Jag tror inte att det råder någon som helst meningsskiljaktighet om vikten av att för dessa tjänster erhålla personer, som ha förutsättningar att på ett lyckligt sätt lösa sina grannlaga och ofta mycket krävande uppgifter. Jag tror likaledes att det inte råder någon meningsskiljaktighet om att vid tillsättandet av dessa tjänster den reella kompetensen skall vara det avgörande. Om man anlägger dessa båda av mig här anförda synpunkterna, förefaller det mig som om det inte skulle vara någonting att vinna med ett ansökningsförfarande, utan snarare tvärtom. Tillämpas ett ansökningsförfarande, kan man ju inte undgå att vid förslags upprättande ta hänsyn till mera formella kvalifikationer, exempelvis betygsgnader, lång tjänstetid o. d. Det kan därför hända att möjligheterna att åstadkomma den önskvärda rekryteringen skulle bli sämre genom ett bifall till reservanternas yrkande än vid ett bifall till utskottets förslag. Det är på grund härav och — jag upprepar det — jämväl med hänsyn till tjänsternas karaktär av chefstjänster som jag har all anledning rekommendera kammaren att i detta avseende följa utskottet.

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

Beträffande övergångsanordningarna för övriga befattningshavare har i en av reservationerna yrkats, att egnahemsdirektör, som överföres på övergångsstat, skall placeras i lönegrad Ca 29. Jag har inte uppfattat om någon av de föregående talarna yrkat bifall till denna reservation, men då jag tar för givet, att ett sådant yrkande i varje fall kommer att framställas under den följande debatten, så vill jag beröra även den saken.

Centrala lantbrukskommittén hade föreslagit, att ifrågavarande befattningshavare skulle placeras i lönegrad Ca 26, men samtidigt hade kommittén räknat med att det stora flertalet av de egnahemsdirektörer, som inte kunde få befattning som lantbruksdirektör, skulle kunna få anställning som förste lantbrukskonsulent.

I princip måste det vara rätt betänkligt, att när en viss organisationsform upphör, dess på övergångsstat överförda tjänstemän placeras i en högre lönegrad än de förut innehaft. Nu är det emellertid så, att det beträffande egnahemsdirektörerna råder rätt säregna förhållanden, som göra att det nog finns goda skäl för det förslag som departementschefen har framlagt, nämligen att de skola placeras i lönegrad Ca 27, vilket ju också är utskottets mening. Ett av de starkaste skälen för att man skall våga sig på att placera dem en lönegrad högre än de tidigare innehaft är, att de föreslagna nya lantbrukskonsulenttjänsterna inte komma att inrättas och att egnahemsdirektörerna följaktligen inte kunna, såsom kommittén tänkt sig, i stor utsträckning erhålla sådan tjänst.

I detta sammanhang kan jag inte underlåta att varna kammaren för att följa reservanternas förslag. Reservanterna vilja placera de egnahemsdirektörer, som överföras på övergångsstat, ytterligare två lönegrader högre, d. v. s. i lönegrad Ca 29. Om riksdagen skulle fatta ett sådant beslut, skulle det inte kunna undvikas att det medförde oberäkne-

liga konsekvenser på många andra områden.

När det gäller stödet åt det mindre jordbruket, har det enligt utskottets uppfattning inte inträffat några förhållanden, som motivera ett frångående av det beslut, som 1947 års riksdag med mycket stor majoritet fattade — jag kan nämna att i denna kammare fattades beslutet med 132 röster mot 76. Herr Svensson i Ljungskile hade då liksom nu en annan mening, men för min del anser jag inte att det har inträffat något som ger anledning för kammaren att ändra mening eller att bifalla herr Svenssons yrkande.

Jag vill i detta sammanhang också nämna, att ett bifall till herrar Svenssons och Björcks reservation otvivelaktigt skulle medföra en betydande ökning av de till 75 miljoner kronor för nästa budgetår beräknade kostnaderna för producentbidragen. Detta är väl en sak som kammaren inte kan undgå att taga åtminstone någon hänsyn till.

Slutligen finns det, herr talman, en reservation av herr Alfred Andersson m. fl., som även jag har biträtt. Det gäller en rätt liten sak, nämligen frågan om huruvida de befattningshavare, som skola motsvara hushållningssällskapens jordbruksinstruktörer, skola kallas för lantbruksinstruktörer eller lantbrukstekniker. Kommittén och Kungl. Maj:t föreslå, att benämningen skall vara lantbrukstekniker, men utskottsmajoriteten har föreslagit, att vederbörande skola kallas för lantbruksinstruktörer. För att inte bli för långrandig skall jag, herr talman, begränsa mig till att säga, att jag för min del anser att benämningen lantbrukstekniker på ett bättre och riktigare sätt uttrycker dessa befattningshavares arbetsuppgifter. Det blir då också mindre risk för förväxlingar med hushållningssällskapens jordbruksinstruktörer.

Herr talman! Med detta har jag sökt att i ytterst koncentrerad form ge en redovisning för skillnaden mellan ut-

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

skottets ståndpunktstagande och reservationerna. Jag slutar med att yrka bifall till utskottsutlåtandet i dess helhet med undantag av motiveringen på s. 28 i utlåtandet, där jag yrkar bifall till den av herr Alfred Andersson m. fl. avgivna reservationen.

Herr talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr SVENSSON i Ljungskile (kort genmäle): Herr talman! Utskottets ärade vice ordförande satte inledningsvis i fråga, om jag inte på sätt och vis hade ändrat ståndpunkt och skärpt mina krav i förhållande till vad jag i reservationen anfört. Jag förstär inte vad herr Andersson stöder en sådan uppfattning på. Reservationen ansluter sig ju fullständigt till min motion, och mitt yrkande här i dag överensstämmer helt med reservationen. Och vad mitt anförande här beträffar, vill jag säga att det är väl ganska naturligt, att man just uppehåller sig vid sådant, varom enighet inte råder, ty det som vi äro eniga om behöva vi ju inte hålla på att diskutera. Det är sålunda samma mot-sättning, som varit redovisad tidigare, som jag i mitt anförande här har motiverat, och det innebär inte att jag på något sätt har ändrat inställning.

Nu säger herr Andersson, att vi ha ju varit överens om att genomföra det program som uppgjorts. Ja, det ha vi varit, men det står redan i det tidigare beslutet, att programmet skall genomföras under hänsynstagande till den ekonomiska utveckling, som kan komma att äga rum, och det har under det sista året hänt så mycket på det ekonomiska området, att vi ha full anledning att på vissa punkter pröva, om inte målsättningen bör pressas i den ena eller andra riktningen. Riksdagen sade dock i fjol mycket klart ifrån, att målsättningen gjorts elastisk därför att tillämpningen måste ta hänsyn till den ekonomiska ut-

vecklingen, och något annat är det ju inte här fråga om.

Vad beträffar produktionsvolymens storlek, framhöll statsrådet redan i fjol, att enligt hans uppfattning det svenska jordbruket icke kunde producera mer än 94 procent av vårt behov av lantbruksprodukter. Men om utvandringen fortsätter på samma sätt som nu, kunna vi snart vara i det läget, att vi inte ens kunna producera så mycket.

På tal om flykten från landsbygden säger utskottets talesman, att just denna motiverar en rationalisering av jordbruket. Enligt min mening kan man inte göra ett sådant påstående utan att nyansera det. När det gäller de människor, som själva vilja göra något för att kunna stanna kvar vid jordbruket, så kan det säkert ha stor betydelse, att man kommer dem till mötes med hjälpåtgärder. Men att skicka ut lantbrukarnämndernas ombud på landsbygden och söka övertyga folk på en del håll om att de måste lämna sina gårdar och låta dem slås samman med andra, det kommer att minska befolkningen på landsbygden.

Herr ANDERSSON i Löbbo (kort genmäle): Herr talman! I anledning av herr Svenssons replik vill jag säga, att herr Svensson givetvis har alldeles rätt i att tillämpningen måste ske under hänsynstagande till den ekonomiska utvecklingen, och jag har inte heller för min del förutsatt något annat. Men jag kan inte förstå, att det i och för sig behöver innebära, att vi skola temporärt uppskjuta ett påbörjande av det som vi beslutade föregående år.

Vidare polemiserade herr Svensson mot mitt uttalande, att hans uppträdande här i dag inte står i full överensstämmelse med hans ståndpunktstagande i fjol eller i hans motion vid årets riksdag. Jag ber då att få erinra om att det var inte herr Svenssons yrkande här i dag som jag talade om, utan den

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

motivering som han anförde. Det var alltså beträffande hans motivering jag fick den uppfattningen, att den var en aning mer negativ än de yrkanden, som herr Svensson i sin motion och reservation framställt.

Herr SVENSSON i Ljungskile (kort genmäle): Herr talman! Då vet jag ingen annan råd än att jag får be utskottets ärade vice ordförande att hålla sig till mitt yrkande, ty det sammanfaller ju i varje fall med yrkandet i motionen.

När herr Andersson sedan säger, att den ekonomiska situationen inte kan motivera, att vi temporärt uppskjuta verkställigheten av de fattade besluten, vill jag bara framhålla, att reservationen ju inte innebär, att man temporärt skall uppskjuta verkställigheten, utan den innebär den ståndpunkten, att den ekonomiska situationen är sådan, att rationaliseringsverksamheten under de närmaste åren måste bedrivas i betydligt mindre skala än man tidigare tänkt och att man därför kan reda sig med den gamla organisationen.

Herr ANDERSSON i Löbbo (kort genmäle): Herr talman! Då herr Svensson rekommenderar att jag skall hålla mig enbart till de yrkanden han framställt, skall jag taga detta ad notam. Men det hindrar icke, herr Svensson, att jag, när jag hör ett yrkande framställas i den svenska riksdagen, även måste taga avsevärd hänsyn till den motivering med vilken detta yrkande beledsagas.

Herr BOMAN i Stafsund: Herr talman! Då jag jänte andra av kammarens ledamöter avlämnat en motion i denna fråga, ber jag att få säga några ord.

Många skäl tala för att ett ansökningsförfarande borde vara det riktigaste, när det gäller tillsättandet av dessa lantbruksdirektörsbefattningar. Jag anser, att förtjänst och skicklighet bör vara

enda befordringsgrund för lantbruksdirektörstjänst. Därför böra dessa facktjänster bli föremål för fri tävlan på grundval av regelrätt ansökningsförfarande. Endast ett sådant förfarande kan giva full klarhet om vilka personer som aspirera på tjänsterna, om vederbörandes meriter samt om lämpligt verksamhetsområde för vederbörande.

Beträffande det förhållandet, att befattningarna i fråga äro placerade i så pass hög lönegrad som Ca 32, så synes detta icke kunna motivera, att de tillsättas utan ansökningsförfarande. Det torde kunna anföras åtskilliga exempel på att befattningar i samma eller högre lönegrad ha tillsatts genom dylikt förfarande. Så sker exempelvis i fråga om distriktslantmätartjänster samt i fråga om lantbruksingenjörstjänster.

Vidare bör observeras, att aspiranterna till här ifrågakvarande tjänster icke återfinnas inom en enda tjänstemannakategori eller kår, utan att fackmän med ganska olikartad utbildning och praktik kunna komma i fråga till befattningarna. Som aspiranter kunna sålunda tänkas: a) agronomer i statstjänst, företrädesvis inom egnahemsorganisationen, b) agronomer i hushållningssällskaps eller annan halvstatlig organisations tjänst, c) lantmätare, d) eventuellt andra fackmän i det allmännas eller i enskild tjänst.

Intet centralt ämbetsverk eller annan ansvarig myndighet i detta land kan utan vidare veta vilka personer inom förenämnda tjänstemannakategorier som eventuellt äro intresserade av och kvalificerade för lantbruksdirektörstjänst. I detta avseende råder en väsentlig skillnad mellan lantbruksdirektörstjänsterna och exempelvis överjägmästar- och överlantmätartjänsterna, vilka sistnämnda tjänster regelmässigt besättas av någon befattningshavare inom vederbörande verk, domänverket respektive lantmäteristaten.

Frågan om ansökningsförfarande eller icke har emellertid fått aktualitet även

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

på grund av redan vidtagna förberedande åtgärder från Kungl. Maj:ts sida för besättande av ifrågavarande tjänster. Sålunda torde bland av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter i de lokala kommittéer, som haft att biträda 1947 års centrala lantbrukskommitté, som regel återfinnas även de blivande lantbruksdirektörerna. Av allt att döma har här redan skett preliminärt val av nämnda direktörer. Jag anser, att när det i fråga om så många av dessa egnahemsdirektörer redan har blivit bestämt i vilken lantbruksnämnd sådan skall placeras som direktör, borde man även ha givit alla dessa andra egnahemsdirektörer — jag tror det är 14 stycken, som således inte kommit i fråga — en möjlighet att på vanligt sätt få söka dessa lantbruksdirektörstjänster. Det är en principfråga, och jag anser att det har begåtts en viss orättvisa mot dessa egnahemsdirektörer som nu icke ha kommit i fråga. De ha säkerligen flera års tjänst som egnahemsdirektör. Det är visserligen i någon mån andra arbetsområden för lantbruksdirektörerna än för egnahemsdirektörerna, men jag tror, att i stort sett även de andra egnahemsdirektörerna, åtminstone största delen av dem, äro lämpliga till lantbruksdirektör.

Utskottet har ju överräckt en liten blomma till dessa egnahemsdirektörer på grund av det goda arbete som de i denna egenskap ha utfört inom sitt område och sitt län. Jag anser emellertid, att utskottet borde ha sträckt sig så långt, att det även tillmötesgått det önskemål som jag framfört i motionen II: 478, att dessa egnahemsdirektörer skulle kunna få på vanligt sätt ansöka om dessa lantbruksdirektörstjänster.

Jag skall, herr talman, då jag vet, att flera talare komma efter mig, nu endast be att få yrka bifall till reservationen under A punkt 9) och reservationen under B punkt 5).

Herr HANSSON i Skediga: Herr talman! Jag hade inte tänkt begära ordet

i denna fråga, men när jag tagit del av utskottsutlåtandet liksom av den kungl. propositionen har jag funnit, att det är en grupp som man i detta fall tycks ha tagit litet för lätt på när det gäller deras platser och arbetsförhållanden, och det är cementförmän och dikesförmän, som ha hand om det grova arbetet.

Som gammal lantbrukare känner jag väl till det arbete som de ha att utföra. Det är ett verkligt grovgöra men på samma gång mycket ansvarsfullt. Ett slarv av dem kan helt och hållet förstöra ett dikessystem. Kungl. Maj:t har i sitt förslag följt vad kommittén föreslagit. Emellertid ha en del av dessa förmän blivit uppsagda. En del av dem äro anställda på kontrakt, och då anses av kommittén, att de böra försöka att genom underhandlingar komma till en löneställning. Jag tycker emellertid, att när man varit så frikostig och tagit till en så stor tjänstemannastab det är underligt, att man glömt bort dem, som i detta fall kunna sägas utgöra själva grunden och kärnan, nämligen dikesförmän och cementförmän. När det gäller diken och avlopp ha lantbrukarna gått in för att lägga grova cementrör, och det tarvas verkliga fackmän till att utföra dessa arbeten, så att icke något fel uppstår, som det blir dyrt att bota. Det har varit tryggt för jordbrukarna att ha dessa dikesförmän och cementförmän att kalla på och genom dem få dylika arbeten utförda.

Nu komma dessa personer att bli anställda kollektivt, och de få underhandla om sina löner. Deras pensionsförhållanden och allt sådant bli icke ordnade. Då man vet, att många av dem tjänstgjort i många år och lagt ned ett gediget arbete, står man frågande, varför det handlas på detta sätt mot denna grupp, som beröres av den nya organisationsplanen.

Sedan är det en annan detalj, beträffande vilken jag trots ivrigt sökande i utskottsutlåtandet inte kunnat finna något annat än att det i sista delen av

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

klämman hemställes om godkännande av Kungl. Maj:ts förslag i övrigt. Det är frågan om lantbrukskonsulenternas arvode. Jag hade tänkt fråga vice ordföranden i utskottet, herr Andersson i Löbbo: Är det meningen, att konsulenterna skola ha 40 kronor om dagen i arvode? Det står så, jag kan inte få fram något annat. Jordbrukare som ha en gård på över 40 tunnland få ju inte något bidrag. Jag tror inte det blir många jordbrukare som vilja ge 40 kronor om dagen och räkna med någon fördel därav. Jag tror att om man i detta fall går på den linje som föreligger i utskottets förslag, kommer man att göra jordbrukarna en björntjänst. Vi jordbrukare ha varit nöjda med jordbrukskonsulenterna, ty de ha gjort en verklig insats i fråga om jordbruksnäringens utveckling. Men det har skett till andra kostnader än som hädanefter synas vara att räkna med. Jag ställer därför frågan till herr Andersson i Löbbo: Anser herr Andersson, att jordbrukarna skola betala detta arvode, eller ha de att vänta få bidrag till arvodet?

Jag vädjar till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet när det gäller dikesförmän och cementförmän, att han försöker finna det möjligt att lägga in en löneplan för dessa i den organisationsplan som föreligger, så att det blir än bättre anställningsform för deras del. Då kanske de, som äro litet äldre och arbetat i många år, få sluta och ersättas av nya förmän, och sedan blir det kanske ständiga ombyten. Det är ett för jordbrukarna så viktigt arbete de utföra, att det inte bör vila på så svaga grunder, som fallet blir enligt detta förslag.

Vad det gäller hela förslaget tror jag för egen del, att det har många goda sidor och att det medför en god utveckling på detta område. Ett uppskjutande av frågans lösning skulle kanske icke vara lyckligt, och jag tror att ett fullständigt avslag skulle med-

föra, att man på landsbygden ganska allmänt frågade: Vad menar riksdagen, vet den inte från ena året till det andra, vad den beslutar? I alla fall anser jag, att man även när det gäller detta område bör gå fram med försiktighet. Jag hoppas och tror också, att så skall ske och att man här inte skall handla så brådstörtat, att den plan som här föreligger kommer att mötas med ovilja.

Tanken i det hela är ju, att man skall försöka, såsom vi från vår grupp många gånger motionerat om, tillföra jordbruk litet tillskottsjord. Det finns säkerligen mycket jord att ta till, utan att man behöver slå sönder den ena lantgården och den ena produktionsgruppen efter den andra. Man kan säkerligen skaffa tillskottsjord genom torrläggning och en del andra åtgärder, så att jordbrukarna kunna få en ordentlig bärgning. På samma sätt förhåller det sig med skogen. Det finns gårdar som haft skog tidigare men som, sedan bolagen köpt gården, sålts bort utan skog. Många sådana gamla synder finnas kvar. Jag tror att man genom den nya organisationsplanen skall kunna rätta till dessa gamla fel. Man finner verkligt sorgliga förhållanden, när man söker tränga in i vad som ligger till grund för allt detta. Jag vill för min del tro, att den utveckling, som den föreslagna organisationen innebär, kommer att medföra och skall bli till glädje, fastän en viss försiktighet säkerligen är av nöden.

Jag vädjar ännu en gång till herr statsrådet att tänka på dikesförmän och cementförmän. Vi vilja inte ha ombyte på sådana varje år. Vi behöva män som ha både erfarenhet och kunnighet på detta viktiga område.

Herr NILSSON i Göingegården: Herr talman! Jag hör till dem som förra året, då principbeslutet fattades, i huvudsak röstade för förslaget. Jag gjorde

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

det i enlighet med den uppfattningen, att det var ett program som kunde gagna det svenska jordbruket på lång sikt. Men sedan dess ha ju förhållandena så väsentligt ändrats, framför allt på det ekonomiska området, att man för närvarande är mer än betänksam inför att detta program skall genomföras från det datum som man vid principbeslutets fattande var inställd på, nämligen den 1 juli i år. Jag har den uppfattningen, att även om riksdagen nu beslutar i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition, så finns det inga möjligheter att i praktiken genomföra planen så fullständigt, som var avsett att göra, till denna tidpunkt. Jag tror detta därför att det gäller att skaffa både personal och bostäder samt även utrymmen för lantbruksnämnderna, som komma att kräva så mycket, att det till det datum som är avsett icke går att i praktiken genomföra det. Det gäller ju 500 å 600 befattningshavare, och även om man skulle kunna lyckas anställa de flesta av dem, blir det nog svårt att klara alla.

Det är emellertid i huvudsak på grund av det ekonomiska läget och den kostnad, som följer med detta förslag, som jag för min del i samråd med motionärer både i denna kammare och i första kammaren har gått in för ett yrkande om uppskov med genomförandet av det föreliggande förslaget. Även om det naturligtvis här icke gäller några överväldigande utgifter, måste man dock anse, att det är avsevärda kostnader som följa med detta förslag och som komma att belasta nästa års budget. Se vi på siffrorna och jämföra dem med de kostnader, som för detta område finnas uppförda för budgetåret 1947/1948, så finna vi dock en väsentlig skillnad. De sammanlagda kostnaderna för verksamheten på detta område för innevarande budgetår — avlöning och omkostnader för både lantbruksnämnderna och egnahemsnämnderna — belöpa sig till 3 402 600 kronor. Gör man en jämförelse med de kostnader som

nu krävas för nästa budgetår, så finner man ju, att de komma att belöpa sig för lantbruksstyrelsen till 1 755 000 kronor och för lantbruksnämnderna till sammanlagt 7 475 000 kronor eller tillsammans 9 230 000 kronor. Om man ifrån detta belopp drager kostnaderna för innevarande budgetår, som belöpa sig sammanlagt för denna verksamhet till 3 402 000 kronor, blir det dock en kostnadsökning på 5 827 000 kronor i runt tal. Jag måste ju säga mig, att i den mån man allvarligt går in för att begränsa statsverkets utgifter under nu beträngda ekonomiska läge, så vore det klokt att gå med på ett uppskov.

Herr Andersson i Löbbo sade i sitt anförande, att det finns fog för att 1947 års principbeslut fullföljes, såvida icke landsbygden helt skall avfolkas. Ja, jag måste ju säga, att jag delar inte herr Anderssons i Löbbo kolartro i detta fall på att rationaliseringen skall åstadkomma detta lysande resultat. En rationalisering på jordbrukets område har under hela detta århundrade, framför allt under de sista tio—tjugo åren, försiggått i allt raskare takt och kommer att göra det också i fortsättningen, även om beslutet om nu ifrågavarande rationaliseringsverksamhet inte träder i kraft vid den i fjolårets principbeslut angivna tidpunkten. Jag tror för min del inte att ett genomförande av detta beslut skulle komma att leda till något omedelbart resultat i vad det gäller landsbygdens avfolkning, och jag tror inte heller att det i det långa loppet helt kommer att motverka en sådan avfolkning. Icke förty är jag medveten om att det i en framtid skall kunna åstadkomma en viss verkan härvidlag, men det behövs även andra åtgärder för att helt kunna bromsa flykten ifrån landsbygden till städerna. Jag tror inte heller för min del, att jordbrukarna för närvarande äro så synnerligen angelägna om att denna stora vittomfattande och dyrbara rationaliseringsapparat omedelbart sättes i funktion. Jag tror,

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

att de för närvarande äro mycket mera intresserade av att få helt andra problem lösta, exempelvis att de så fort som möjligt få tillräckligt med maskiner för att avlösa den manuella arbetskraften i jordbruket. Detta är för närvarande det stora problemet, och även om jag är medveten om att man ifrån statsmakternas sida här har försökt göra en del, tror jag dock icke, att man har satt in all sin kraft på att lösa denna detaljfråga, vilket omedelbart skulle minska jordbrukarnas svårigheter för närvarande i mycket högre grad än vad det föreliggande rationaliseringsförslaget kommer att göra.

Jag har för min del, herr talman, svårt för att helt och hållet ansluta mig till någon av de vid jordbruksutskottets utlåtande fogade reservationerna. Dock vill jag bekänna, att jag väl i huvudsak skall kunna gå med på herr Petterssons i Rosta reservation, i vad det gäller yrkandet om uppskov. Jag kan dock icke i alla delar ansluta mig till vad i denna reservation säges. Men då det inte finns någon annan reservation till jordbruksutskottets utlåtande, som till fullo täcker min uppfattning i de frågor, som behandlas i detta utlåtande, så ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Pettersson i Rosta avgivna reservationen, i vad den gäller uppskov med genomförandet av Kungl. Maj:ts förslag i denna fråga.

Herr ANDERSSON i Löbbo (kort genmäle): Herr talman! Herr Nilsson i Göingegården sade i sin replik till mig, att rationaliseringen av jordbruket har pågått sedan lång tid tillbaka. Ja, det är alldeles riktigt. Det har den gjort. Det är ingen människa, som bestrider detta. Det har utförts en hel del rationaliseringsåtgärder av jordbrukarna själva. Även om herr Nilsson nu vill ha uppskov med verkställigheten av riksdagens principbeslut, så tror jag mig kunna finna av hans yttrande, att

han i princip inte anser annat än att rationaliseringen som sådan är önskvärd. Men om jag har rätt i det avseendet och vi alltså skulle vara överens om att en rationalisering som sådan är önskvärd, är det väl enbart tacknämligt, om det allmänna med rätt så frikostiga bidrag och genom en för ändamålet lämplig organisationsverksamhet medverkar till ett påskyndande av det pågående arbetet. Jag skulle för övrigt vilja ställa en fråga till såväl herr Nilsson i Göingegården som herr Pettersson i Rosta: Tro herrarna, att det vittnar om bondevänlighet att nu i riksdagens andra kammare yrka avslag på fullföljande av det förslag, om vars nytta vi äro överens och varom riksdagen för ett år sedan i princip huvudsakligen var enig?

Herr PETTERSSON i Rosta (kort genmäle): Herr talman! Jag har litet svårt att förstå herr Andersson i Löbbo, när han säger, att denna rationalisering kan minska avfolkningen från landsbygden. Vi kunna ju tänka oss, att den ene av två grannar, som äro småbrukare, efter det att de sett snett på varandra och en tid undrat, vem av dem som först skall begära att få köpa den andres småbruk, gör framställning här om och köpet kommer till stånd. Tror då herr Andersson i Löbbo, att den som måste flytta kommer att kvarstanna på landsbygden? Det troliga är väl, att han med sin familj flyttar till en stad eller ett stationssamhälle, och följaktligen blir det därigenom en ökning av flykten från landsbygden.

Herr LIEBERG: Herr talman! Det är väl ganska naturligt, att man, när man går att yttra sig i denna fråga, först tar upp spørsmålet om eventuellt uppskov. Ett uppskov med åtgärderna innebär ju de facto ett avslag, åtminstone för dagen. Skulle detta förslag vinna riksdagens bifall vore ju knappast mer att säga om hela frågan.

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

Frågeställningen uppskov eller ej, d. v. s. att ifrågasätta en så genomgripande ändring av ett redan fattat riksdagsbeslut, kan lätt föranleda reflexionen: I hur hög grad äro enskilda riksdagsledamöter bundna av ett redan fattat beslut? Det förefaller mig som om därvidlag vissa olika lägen äro tänkbara. Jag erinrades senast om det i går, då riksdagsbeslutet av i fjol om kvarlåtenskapsskatten behandlades. Det finns med andra ord beslut, som man — även om man i vanlig parlamentarisk ordning både bör och måste böja sig för dem — anser orättfärdiga och därför har all anledning att vid varje tillfälle som bjudes söka ändring i eller opponera sig mot. Men det finns också andra sorts beslut, och jag menar, att detta hör dit.

Vi ha fattat ett principbeslut av vittomfattande art i dessa frågor i fjol. Det beslutet var ingalunda i alla delar sådant, som jag skulle önskat det. Jag skulle hellre sett, att organisationen hade byggts upp kring hushållningssällskapen som centrum. När det inte blev fallet, hade jag hellre sett en annan arbetsfördelning mellan lantbruksnämnderna och hushållningssällskapen. Men riksdagen har dock varit enig i stort om åtgärderna i och för sig, och när det då gäller deras genomförande, så finner jag för min del, att det knappast är försvarligt att riva upp ett så nyligen fattat beslut. I princip får man lov att acceptera beslutet även om det på enskilda punkter har gått den enskilde emot.

Att jag kommit till den uppfattningen beror naturligtvis också på mitt svar på en annan fråga: Gagnas saken, och med saken mena vi jordbruket, gagnas jordbrukarna av ett uppskov eller gagnas de av ett genomförande? För min del har svaret på den frågan utan tvekan blivit det, att ett uppskov skulle skada saken. Det är därför jag har ansett, att det vore olämpligt att söka riva upp fjolårets beslut med de

organisationsändringar som redan äro genomförda — jag vill erinra om hushållningssällskapens delvis genomförda omorganisation. Med den uppbrottsstämning, som råder t. ex. i egnahemsnämnderna, den visshet om att detta skall genomföras och, även om det blir uppskov, skall komma att genomföras, tror jag, att ett uppskov skulle verka förlamande på hela den verksamhet, som vi här söka skapa organ för, och det skulle inte vara till gagn på något av alla de områden, där jordbruket och jordbrukarna behöva det allmännas stöd och hjälp. Det skulle inte vara till gagn för jordbruket, om riksdagen bifölle detta uppskovsyrkande, som nog på sina håll närmast är en camouflering för en önskan att inhibera fjolårets beslut, detta inte sagt som någon pik åt någon enskild talare här i dag, i alla händelser inte åt någon av dem, som hittills ha uppträtt i kammaren.

Det har som ett skäl bland många för uppskov anförts, att man inte i dagens läge bör sätta i gång med dessa kapitalkrävande jordbrukspolitiska åtgärder, och därför kan man ge sig till tåls. Jag vill inte uttala mig om vid vilken tidpunkt man även vid genomförande av Kungl. Maj:ts proposition kan börja verksamheten i det avseendet, men så mycket har jag klart för mig som att det tar sin rundliga tid för de nyskapade lantbruksnämnderna enbart att orientera sig i sina ärenden, att planlägga sin verksamhet, och den tiden går åt, när än dessa organ sättas i gång.

I den reservation, som mest extremt går in för avslag och uppskov — det är herr Petterssons i Rosta reservation — föres ett resonemang, på s. 43 i utskottsutlåtandet där man erinrar om 1942 års jordbrukskommittés förslag om att jordbruket skulle erhålla ekonomisk likställighet med andra näringar och till den ändan också vid behov komma i åtnjutande av det allmännas prispolitiska stöd, och att dessa rikt-

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

linjer godtagits av riksdagen. För min del är jag mycket rädd om det beslutet, som kan fattas som jordbruksnäringens verkliga charta för framtiden. Reservanten fortsätter med att säga, att livsmedelsproduktionen i världen emellertid har utvecklats sig i en annan riktning. Med andra ord, nu ha vi kommit in i ett läge, då de förhållanden, under vilka fjolårets beslut fattades, även på detta område inte längre äro för handen. Om man vill draga ut konsekvenserna av detta påstående, kommer man väl närmast till att man också är beredd att kasta en hel del av det andra som riksdagen i fjol beslöt överbord, och det kan jag för min del på intet sätt vara med om. Det står i denna reservation, att många folk tvingas att leva på en mycket låg näringsstandard, och därmed menar man, att det kommer att dröja mycket länge, innan det kan bli tal om överproduktion. Jag har anledning, herr talman, att i detta avsnitt av ärendet rikta mig inte bara till herr Pettersson i Rosta utan också till herr Svensson i Ljungskile, som ganska utförligt tillkännagav en — nyfrälst kanske är ett olämpligt uttryck i detta sammanhang — nymornad uppfattning beträffande livsmedelssituationen här i världen, d. v. s. att från att enligt herr Svenssons i Ljungskile mening t. ex. 27-mannakommittén levde i den uppfattningen, att överproduktionen hängde som ett hotande spöke över oss, ett spöke, som skulle komma att visa sig inom en nära framtid, har läget sedan i fjol förändrats sig radikalt. Det förvånar mig litet, att herr Svensson i Ljungskile, som vid många tillfällen, även om jag inte alltid kunnat dela hans uppfattning, förefallit mig vara en beläst man, inte för länge sedan gjort klart för sig denna situation.

Det är nog på det sättet, att den situationen har varit för handen i många år. Men på senare tid framkomna statistiska data avseende världsbefolkning-

ens utveckling ha ytterligare understrukt tendensen och visat att livsmedelstillgångarna i världen, om människorna på jorden skulle komma att leva på, låt oss säga, den standard, som är genomsnittet för Förenta staternas befolkning, inte alls skulle räcka, och skulle dessa människor leva på en standard, som motsvarar låt oss säga ett skäligt medeltal för länder som inte ligga så extremt i toppen men ligga någorlunda hyggligt till, skulle livsmedelstillgångarna likväl räcka dåligt. Det är ingenting nytt. Det finns väl 300 eller 350 miljoner människor i Indien och kanske 400 miljoner i Kina, som, så långt vi över huvud taget kunnat följa utvecklingen, till stor del levat på en livsmedelsstandard, som vi efter våra västeuropeiska begrepp måste beteckna som undermålig. Likväl ha vi, ärade kammarledamöter, genomlevt dessa fruktansvärda överskottskriser, som ha hållit på att skaka jordbruksnäringen i dess grundvalar, både i Sverige och på andra håll. Varför? Därför att dessa länder inte ha haft möjlighet att köpa de livsmedel som till överflöd funnits på andra håll. Förmenar man då, att detta förhållande har förändrats? Kom ihåg, att i mitten av 1920-talet eller början av 1930-talet voro hindren för världshandeln mycket mindre än nu. Det var inga valuta-restriktioner, och den internationella handeln var ingalunda präglad av bilaterala avtal, såsom nu är fallet, utan i största utsträckning av multilaterala avtal, och likväl gick man inte i land med uppgiften att föra över livsmedelsöverskotten i vissa delar av världen till underskottsområdena på andra håll. Menar man då att nu ha vi, som herr Svensson i Ljungskile uttryckte det, sedan i fjol kommit in i ett radikalt förändrat läge, då dels livsmedelstillgångarna i världen på ett helt annat sätt understiga behovet och då dels möjligheterna att överflytta de tillgängliga överskottskvantiteterna skulle vara

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

större än de varit tidigare? Jag förmenar att detta ingalunda är fallet. Jag tror för min del inte att vi i vår tid komma att uppleva sådana förhållanden, som vi för mänsklighetens del kunna hoppas skola bli rådande en gång i framtiden, dvs att de livsmedel som kunna produceras också få den förnuftigaste användningen. Jag tror att vi få räkna med att det kan uppstå livsmedelsöverskott av högst betydande omfattning i vissa områden av världen med därav följande prismässiga störningar, samtidigt som möjligheterna att avsätta detta på ur världshushållets synpunkt förnuftigaste sätt inte stå till buds.

Utan att i det stora hela ha en annan uppfattning än den, som t. ex. kom till uttryck i det föredrag, som inledde årets lantbruksveckan, tror jag därför liksom ifrågavarande föredragshållare att vi, även om vi godtaga fakta i och för sig, måste räkna med möjligheten av temporära överskott och marknadsstörningar under en tidrymd, som jag inte vågar ange men som jag ingalunda heller vågar karakterisera som mycket avlägsen. Det är därför, herr talman, som jag har uppehållit mig vid detta, ty det förefaller mig som om det svenska jordbrukets företrädare i allra högsta grad böra slå vakt om det viktiga principbeslut, som fjolårets riksdag fattade när det gällde jordbrukets prispolitik på lång sikt sett. Det finns alltså efter min uppfattning ingen orsak till en helomvändning i detta avseende.

Jag skall efter detta, herr talman, be att få beröra ett par detaljspörsmål. Det ena gäller egnahemsdirektörernas på övergångsstat löneställning. Jag har anslutit mig till den reservation, som yrkar på att de skola placeras i Ca 29. Jag vill i anslutning till vad herr Boman redan anfört i denna fråga endast uttala, att orsaken till att jag anslutit mig till denna uppfattning är den, att dessa tjänstemäns löner icke ha — som också departementschefen påpekat —

blivit reglerade, och jag kan tillägga: såsom väl borde ha skett — även om jag därmed icke riktar någon förebråelse för att så inte skett. Jag bara konstaterar faktum. De ha utan egen förskyllan mist eller komma att mista en verksamhet i chefsställning. De som nu inte befordras på annat sätt eller bli lantbruksdirektörer mista de framtidsutsikter de tidigare haft genom att bibehållas i sin chefsbefattning eller som de eljest haft med tanke på en framtida löne reglering.

Jag kan inte underlåta att i denna fråga även vända mig till utskottets ärade vice ordförande, som kände sig mycket oroad, om dessa tjänstemän på övergångsstat skulle få löneplacering i Ca 29. Detta skulle kunna medföra, som han uttryckte sig, oberäknliga konsekvenser. Jag har mycket svårt att förstå vari denna oberäknlighet skulle ligga, ty det är ju fråga om en begränsad grupp tjänstemän, det finns inga direkta paralleller till dem. Men det är ännu en omständighet att ta i betraktande. Herr Andersson i Löbbo har med den centrala lantbrukskommittén föreslagit, alltså i den kommitté som förberett detta ärende, en befattning som förste lantbrukskonsulent. Och den var ju alldeles speciellt påtänkt dels för de egnahemsdirektörer, som inte kunde nå annan befordran, och dels för andra förtjänta lantbrukstjänstemän. Nå, var föreslog kommittén att de skulle placeras? *Jo, just i denna lönegrad!* Då har jag, herr talman, mycket svårt att förstå, varför det är ofarligt och i sin ordning att placera förste lantbrukskonsulenten i Ca 29 men av mycket stor våda att placera denna övergångsgrupp där, såsom en kompensation alltså för i viss mån mistad framtid. Jag tycker detta är en åtgärd som vore på sin plats.

Huruvida de befattningshavare, som i propositionen föreslås heta lantbruks tekniker, skola heta detta eller, som utskottet föreslår, lantbruksinstruktörer, är naturligtvis en fråga av relativt un-

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

derordnad betydelse. Men om man motiverar önskemålet att de skola kallas tekniker med farhågan, att man eljest så lätt förväxlar lantbruksinstruktörerna med jordbruksinstruktörerna, tycker jag vådan av den förväxlingen sannernligen är ringa. Om man däremot inför en sådan ny beteckning som tekniker på detta område, kanske det snarare verkar litet förbryllande. Det finns visserligen tekniker i vårt samhälle redan; tandtekniker känner jag till, någon mer tekniker kan jag just nu inte erinra mig. Antagligen finns det väl flera som ha den titeln, men jag tycker inte att den är att bestämt förorda. Jag tycker att utskottet härvidlag gjort en liten justering — jag vet inte hur departementschefen ställer sig till den — som är ganska förnuftig, utan att därmed vilja påstå att titeln lantbrukstekniker vore ett utslag av något större oförnuft.

Vidare, herr talman, ville jag beröra en fråga, som jag tillmäter ganska stor betydelse. Det är frågan huruvida lantbruksdirektörerna skola tillsättas av Kungl. Maj:t på förslag av chefen för lantbruksstyrelsen eller om de skola tillsättas efter ansökan. Det har som ett huvudskäl för Kungl. Maj:ts inställning till frågan anförts, att detta är chefsbefattningar av sådan art, att utnämning utan ansökningsförfarande är det naturliga och riktiga. Jag tror inte det är ett uttalande som generellt stämmer. Jag skall dra upp bara några exempel, där befattningarna tillsättas efter ansökan i vanlig ordning. Det är länsarbetsdirektörerna, det är de hittillsvarande egnehemsdirektörerna, det är sekreterarna i hushållningssällskapen, som kanske mera än andra representera en tämligen jämställd kategori av tjänstemän. Vi behandlade i utskottet i dag propositionen angående lantmateriet, och i den finner Kungl. Maj:t helt naturligt, att den nya befattningen som biträdande överlantmätare skall tillsättas efter ansökan. Jag skulle kunna anföra flera exempel. Jag kan inte inse att den blivande lantbruks-

direktören, som skall arbeta under lantbruksnämndens huvudmannaskap, representerar högre chefstjänstemän än dessa andra befattningshavare, som jag åberopat. De ha naturligtvis ett visst chefskap att utöva, men det är ingalunda av den höga och självständiga karaktär, att man av den anledningen behöver sätta dem i en helt annan kategori än t. ex. länsarbetsdirektörerna eller hushållningssällskapsdirektörerna.

Det är emellertid även andra skäl som göra att jag inte kan biträda Kungl. Maj:ts uppfattning. Jag vill t. o. m. uttala att jag tycker det hade varit lyckligt, om Kungl. Maj:t för sakens skull hade intagit en annan hållning. Dessa tjänstemän komma dock i högsta grad att utåt, inom länet, inom verksamhetsområdet företräda lantbruksnämnderna och deras verksamhet. Och de komma att företräda en verksamhet, som är både krävande, fordrar grannlagenhet och där det förefinnes ett stort behov av allmänt förtroende inom verksamhetsområdet. Märk väl då, ärade kammarledamöter, att vid dessa befattningshavares tillsättande ha deras närmaste huvudmän, lantbruksnämnderna, ingen förslagsrätt, ingenting att säga till om, och de ha ingen provningsmöjlighet. Och allmänheten har ingen som helst inblick — såsom däremot är fallet vid ett offentligt ansökningsförfarande — i hur tillsättandet och urvalet skett och kan inte veta, varför just den och den blivit utvald. Det är dock inte alla potentiella sökande, dvs. de som kunde tänkas ha sökt befattningen, om den kungjorts ledig, som — även om de ha förmåga för ämbetet — också ha förmåga att hålla sig framme så pass, att de göra sig bemärkta och komma i åtanke på högsta ort, i första hand inom lantbruksstyrelsens centrum. Frånsett detta mista tjänstemän i olika grader, framåtsträvande och dugliga tjänstemän på lantbruksadministrationens område, den möjlighet som så allmänt värdesattes här i samhället av liknande be-

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

fattningshavare, möjligheten att få sina förtjänster offentligt prövade.

Jag är fullt på det klara med — det vill jag säga till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet — att ett urval efter objektiva grunder kan ske i detta fall likaväl som om ett ansökningsförfarande tillämpas, ehuru jag måste säga att både lantbruksstyrelsens chef och departementschefen ha mindre möjligheter att veta, huruvida de händelsevis råkat kasta sina blickar på alla dem som kunde komma i fråga till dessa befattningar. Men även om jag är övertygad om att tillsättandet kan ske, och jag skulle vilja säga kommer att ske efter objektivaste möjliga grunder, trots att urvalsmöjligheten kanske ofrivilligt är begränsad genom själva förfarandet, måste jag framhålla att man här också har att ta hänsyn till allmänhetens reaktion.

När det gäller dessa befattningar kommer allmänheten många gånger att ställa sig frågande, varför just den befattningshavaren blev utsedd och inte den. Man kommer säkerligen många gånger att vara benägen att tro, att där föreligger ett gunstlings- eller ett gullgossesystem, vilket kanske inte alls är fallet. Bara angelägenheten av att undanröja varje möjlighet till sådana förmodanden tycker jag är tillräckligt skäl för att dessa befattningar borde ha i vanlig ordning kungjorts till ansökan lediga, så att den intresserade allmänheten fått se, vilka som hade sökt, och även kunnat själv bilda sig en uppfattning. Det kan naturligtvis inträffa att denna allmänhet hade ställt sig kritisk ändå inför en utnämning, men då hade den åtminstone varit baserad på officiellt prövade grunder. För min del vägrar jag att acceptera utskottets vice ordförandes uppfattning, att ett sådant förfarande skulle innebära, att den avgörande instansen i för hög grad skulle vara bunden av formella kompetensvillkor. Det hade alltså varit lyckligt

om dessa befattningars tillsättande hade skett i största möjliga offentliga ljus.

Jag ber, herr talman, att efter tillkännagivandet av dessa uppfattningar på skilda punkter i det föreliggande ärendet få sluta med att yrka bifall till de reservationer, som vid utskottets hemställan äro knutna till A punkt 9 av herr Hjalmar Nilsson m. fl. samt till B punkt 5 av herr Hjalmar Nilsson m. fl.

Herr förste vice talmannen övertog under detta anförande ånyo ledningen av förhandlingarna.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Jag tillåter mig först ta upp en del detaljproblem till skärskådande, innan jag går in på de större, mera principiella frågorna.

Jag vill börja med vissa tjänstemannafrågor så att säga. För att kunna ge herr Liedberg någon liten ledning i terminologien, så att hans bekantskap med ordet tekniker hädanefter inte enbart skall hänföra sig till tandteknikern, ber jag få fästa hans uppmärksamhet på att personer, som ha ungefär samma ställning inom lantmäteriväsendet, som de av Kungl. Maj:t föreslagna lantbruksinstruktörerna komma att få, kallas för mätningstekniker, ett nytt ord som herr Liedberg kan infoga i sin ordbok.

Härefter skulle jag vilja säga några ord i fråga om lönen till de egnahemsdirektörer, som eventuellt komma att överföras på övergångsstat. Det ligger väl ändå i sakens natur, att det skulle vara förenat med ganska långt gående konsekvenser, ifall man införde ett sådant system att tjänstemän, som vid en omorganisation bli överflödiga, skulle i samband därmed bli löneroglerade uppåt. Herr Liedberg får väl ändå ha klart för sig att det är skillnad om man, såsom centrala lantbrukskommittén föreslår, inrättar en ny tjänst, förste lantbrukskonsulent, eller om man föreslår

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

att personer, som överföras på övergångsstat, skola få en lönegradsuppflyttning.

I detta speciella fall har ju Kungl. Maj:t sträckt sig så långt som det över huvud taget är möjligt att gå utan att skapa prejudikat. Vi ha föreslagit en uppflyttning ifrån den gamla 23 lönegraden till den 24, alltså från den nuvarande 26 till den 27 lönegraden. Detta har utskottet gått med på. Bakgrunden härtill är att när riksdagens principbeslut om anställande av egnahemsdirektörer fattades, uttalade sig riksdagen för en sådan lönesättning. Jag tror ändå att herr Liedberg måste medge, att här är det fråga om prejudikat, som får verkan vid alla de fall, då vid en omorganisation vissa tjänstemän bli överflödiga i den nya organisationen och måste sättas på övergångsstat.

Låt mig härefter ta upp frågan om sättet för de nya lantbruksdirektörernas tillsättning. Herr Liedberg har ju talat mycket både värtaligt och patetiskt för att dessa befattningar skulle tillsättas efter ansökningsförfarande. Nu är det emellertid så att chefstjänster hos staten i lägst den nya 32 lönegraden i regel icke tillsättas efter ansökningsförfarande. Inga av de tjänstemän, som av herr Liedberg här nämnts, ha en så hög löneställning som den 32:a, såvitt jag vet. Däremot nämnde herr Boman två sådana befattningshavare, nämligen distriktslantmätaren och lantbruksingenjören. Men vi måste ha klart för oss att distriktslantmätaren icke är chef för lantmåteriet i något län utan allenast för ett begränsat distrikt och har över sig i länet överlantmätaren. Och lantbruksingenjören blir underställd den nye lantbruksdirektören, och följaktligen kan han inte heller placeras i samma kategori.

Nu skall inte herr Liedberg tro att jag bestrider, att det finns en och annan chefstjänsteman som tillsättes efter ansökningsförfarande, men jag under-

stryker att i regel är det så som jag här säger. Alltså, om man följer Kungl. Maj:ts förslag går man på den vedertagna linjen. Om man däremot följer reservanternas gör man ett avsteg från det som är vanligt. Detta skall helt naturligt inte vara avgörande i förevarande fall, utan det måste också finnas andra skäl. Beträffande nu först och främst de skäl som herr Boman här anfört att man måste söka de nya lantbruksdirektörerna inom skilda områden, är det väl närmast så att de tala emot ett ansökningsförfarande. Man kommer att bli nödsakad att taga i anspråk personer med högst olika formella kvalifikationer samt olika utbildning och olika erfarenheter bakom sig. Därför blir det oerhört svårt att väga formella meriter, examina och sådant mot vartannat. Det måste här bli en fråga om den rent personliga lämpligheten. Därtill kommer, att dessa lantbruksdirektörer få en chefsställning, i det att de skola vara förmän för ett betydande antal underordnade och leda en mycket betydelsefull verksamhet. Det blir därför nödvändigt, att dessa personer äro i besittning av vissa chefsenskaper. Man får väl sålunda ha klart för sig, att det blir ytterligt svårt att komma till ett gott resultat, om man skall följa detta stela, formella ansökningsförfarande. Framför allt blir det ju otroligt svårt nu vid starten, när på en enda gång mer än tjuugu befattningshavare skola tillsättas. Vilka garantier kunna vi skapa för att det i varje län bland dem som söka kommer att finnas någon person som duger? I hur många fall komma ej de ansvariga myndigheterna att få förklara, att det finnes ingen kompetent sökande: man måste börja ansökningsförfarandet om igen?

Jag tror ej att det är någon här som övertänkt detta spörsmål mer än jag gjort. Jag har försökt att med tillhjälp av många medhjälpare och på många

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

sätt inventera personer, som skulle kunna komma i fråga från skilda håll för detta ändamål. Jag säger på grund av denna erfarenhet, att det kommer att i åtskilliga fall bli på det sättet, att man rent av får övertala vissa personer att lämna befattningar, som de nu ha och som de kanske icke i och för sig finna så stor anledning att lämna, för att man skall kunna besätta alla dessa tjänster.

Det skulle vara mycket svårt och mycket opraktiskt att försöka lösa denna fråga efter de formella grunder, som herr Liedberg här har förordat. Jag måste ju säga: Vad är det här som man egentligen vill vinna? Herr Liedberg uttrycker sig mycket diplomatiskt och förståndigt på denna punkt. Han säger icke direkt, att han befarar, att jag skall ha något gullgossesystem; men allmänheten kan lätt misstänka det. Tror någon att det kommer att bli mindre misstanke för gullgossesystem, om dessa befattningar skola tillsättas på det sättet, att först skola hugade spekulanter ansöka, lantbruksnämnden därefter lämna förslag, sedan skall det gå genom lantbruksstyrelsen och slutligen skall det komma till Kungl. Maj:t? Det är icke sällsynt, när det gäller lokala förslag, att man frågar sig, om icke vänskapsförhållandena spelat större roll än de verkliga meriterna. Jag tror, att man skall röra sig litet försiktigt med dessa insinuationer om gullgossesystem.

När herr Boman är så ängslig för att ej egnahemsdirektörerna skola komma under prövning, vill jag säga, att det är fullständigt meningslöst att ha en sådan tanke. Det är alldeles självklart, att om det är några som komma under prövning så är det egnahemsdirektörerna. De stå väl närmast till för detta; det ligger i sakens natur att de bli prövade. Jag skulle för min del våga ha den meningen, att med ett ansökningsförfarande kommer man icke att få fram några kandidater, som bli att reflektera på men som man icke får un-

der prövning på det sättet, som här av Kungl. Maj:t och utskottet föreslagits. Man skall icke ha den tron, att jag skall sitta i ett elfenbenstorn och utse dessa lantbruksdirektörer. Det kommer i dessa frågor att bli samråd med både lantbruksnämnderna och icke bara lantbruksstyrelsens chef utan också lantbruksstyrelsen som sådan. Det kommer att bli en noggrann prövning av dessa kandidater. Men man måste ha den friheten, att man kan säga till en person: Vi reflektera på dig; du passar, men vi ha icke plats i det län där du är; vi måste be att du tar ett annat län.

Jag vill för övrigt säga till herr Boman, att här har icke skett någon orätt från min sida. Jag har icke tillfrågat någon, om han vill bli lantbruksdirektör, i andra fall än när det varit fråga om att flytta en person från ett län till ett annat. Det finnes ingen som helst grund för antagandet, att här skulle finnas några löften utställda eller att någon bindning skulle ha skett, utan här stå såväl jag som regeringen och övriga myndigheter fullständigt fria.

Jag skulle vilja säga: Den som vill att den verksamhet, om vilken vi i dag besluta, skall få en god start och komma i gång inom rimlig tid, och den som vill, att vi skola kunna ha garantier för att vi inom icke alltför lång tid skola få lämpliga chefer i spetsen för verksamheten i de olika länen, bör rösta med Kungl. Maj:t och utskottet och icke med den reservation för vilken herr Liedberg talar.

Efter detta ber jag, herr talman, att få gå över till några mera principiella frågor, nämligen till de förslag som här framställts om att det skulle bli ett uppskov med genomförandet av denna reform. Jag vill försöka fatta mig kort i detta avseende. Det påstås ju här att det har inträffat omständigheter sedan förra året som äro av den beskaffenhet, att denna fråga bör komma under förnyad prövning rent principiellt sett. Det finnes två linjer: en linje som före-

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

trädes av herr Pettersson i Rosta med visst instämmande av herr Nilsson i Göingegården, och en linje som herr Svensson i Ljungskile pläderar för. Den som roat sig med att litet närmare tränga in i den idévärld, som ligger bakom de olika reservationerna, kommer nog underfund med att de ifrån de båda hållen anförda argumenten slå mer eller mindre ihjäl varandra.

Herr Pettersson i Rosta har penningpolitiska skäl. Han åberopar här vissa yttranden, som finansministern och även jag gjort, att man måste vara varsam med utgifter och med investeringar. Jag instämmer i detta. Det måste, såsom jag sade vid behandlingen av skogsvårdslagen, bli en avvägning av hur långt man i detta läge skall gå. Men om man skall betrakta denna sak ur penningpolitisk synpunkt är det så, att herr Svensson i Ljungskile och hans meningsfränder föreslagit precis lika mycket pengar till inre och yttre rationalisering som Kungl. Maj:t, med två undantag: dels har icke herr Svensson velat ställa pengar till förfogande för inköp i rationaliseringssyfte från statens sida av egendomar, och dels vill han ha en prutning i fråga om anslagen, som dock icke är utförd. Det skulle från den nuvarande oppositionens sida aldrig komma i fråga, att man lade fram en utarbetad reservation inför riksdagen. Man ifrågasätter alltså en viss prutning av anslagen, om vilken man icke vet vad den kan leda till. Men jag vet så mycket, att det gäller ett antal av 125—150 nya befattningshavare; det är alltså fråga om i genomsnitt 4—5 befattningshavare per län. Vad det hela kan komma att röra sig om i pengar vet jag ej, men det är den merkostnad i jämförelse med herr Svenssons i Ljungskile förslag som utskottets och Kungl. Maj:ts förslag innebär.

Nu vill jag ställa en fråga till herr Nilsson i Göingegården och Pettersson i Rosta samt till de högermän, som

eventuellt sympatisera med herr Nilsson i Göingegården, och till de bondeförbundare, som eventuellt sympatisera med herr Pettersson i Rosta: Vill ni icke, att det skall bli några pengar alls till inre och yttre rationalisering, ingenting till stenröjning, ingenting till täckdikning o. s. v.? I fråga om herr Nilsson är jag övertygad, att han inte vill ge något, ty han yrkar faktiskt bifall till herr Petterssons i Rosta reservation endast i vad avser uppskov men icke i fråga om den skrivelse till Kungl. Maj:t, som herr Pettersson i Rosta begärt, att riksdagen skulle avlåta för att få ett förslag till nya anordningar. Men det skulle ju vara intressant att få veta, om man från dessa högermäns och bondeförbundares sida icke vill sträcka sig så långt i fråga om anslagen som herr Svensson i Ljungskile. Jag är övertygad, att också herr Svensson i Ljungskile är nyfiken på denna punkt och icke bara jag.

Men om man då går ut ifrån att de av mig här avsedda ärade kammarledamöterna efter närmare övervägande komma ungefär på herr Svenssons i Ljungskile linje, så skola vi först observera, att de tio miljonerna efterfråga varken arbetskraft eller material: meningen är endast, att staten skall beredas tillfälle att köpa egendomar, som annars bli försålda till enskilda. Vi komma icke att sätta mera pengar i rörelse på det sättet än om staten läte bli detta. Följaktligen kan ej denna utgift betraktas såsom en investering i penningpolitisk bemärkelse. Förden skull kommer hela frågan att reducera sig till den relativt obetydliga organisationsökning, som från min sida här föreslagits. Vi komma väl då i en situation, där vi kunna säga, att fördelarna med att nu kunna sätta i gång denna verksamhet, låt vara i begränsad omfattning, äro ändå så stora, att vi vid avvägningen säga, att lika så väl som vi tagit folkpensionerna, barnbidragen och åtskilligt annat taga vi detta för att

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

påbörja en verksamhet, som är av stor betydelse för det svenska jordbrukets framtid.

Men då kommer jag naturligtvis till frågan om hur stor betydelse för det svenska jordbrukets framtid denna verksamhet har. Ja, här säger ju herr Svensson i Ljungskile, att det har inträffat några revolutionerande omständigheter, som göra att vi skola se på denna sak med andra ögon än förra året. Han säger, att man då räknade med en snart inträdande överproduktion på jordbruksprodukter i Sverige, och det var ett centralt argument för denna reform. Han ville alltså här göra gällande, att riksdagens beslut förra året byggde på en uppfattning om att det skulle bli en överproduktion i vårt land inom den närmaste tiden.

Ärade kammarledamöter! Jag kan ju icke här begära, att ni i er bänk skola ha den proposition i rationalisering, som jag avgav vid förra årets riksdag. Jag föreställer mig dock, att herr Svensson i Ljungskile någon gång i tiden läst den. På sidorna 127 och 128 är det utsagt, att jag icke tillmätte frågan om överproduktion någon betydelse, enär jag redan då ansåg, att det skulle bli brist på livsmedel under en betydande tid framåt. Jag för min del byggde mitt resonemang helt och hållet på det argumentet, att man genom en sammanläggning av jordbruk skulle kunna giva de mindre jordbrukarna en bättre levnadsstandard och göra det möjligt för dem att nå fram till en med andra motsvarande grupper likvärdig levnadsstandard. Utskottet gick på samma linje, och riksdagen beslöt detsamma. Jag tror därför, att denna fråga om överproduktion icke var något centralt argument för förra årets beslut.

Det skulle naturligtvis vara både intressant och mycket tacksamt att här taga upp frågan om fjolårets beslut och dess förhållande till livsmedelssituationen i världen. Efter vad herr Liedberg sagt om den saken behöver jag icke

gå in på den. Det förstår väl ändå var och en, att de springande punkterna i fjolårets beslut gälla för vårt jordbruk här i Sverige oavsett hur livsmedelsituationen ställer sig utanför vårt lands gränser: vi vilja ha ett jordbruk, som huvudsakligen skall kunna försörja oss med livsmedel, och vi vilja ha ett gränsskydd för att själva kunna bestämma prisbildningen. Det är saker och ting som vi böra ha, hur läget än växlar ute i världen. Den rationaliseringsfråga vi mera direkt diskutera i dag anknuter ej till spörsmålet, om vi skola få överproduktion på livsmedel i vårt land.

Nu söker herr Svensson i Ljungskile göra gällande, att om man slår samman mindre jordbruk blir det en lägre livsmedelsproduktion. Han t. o. m. åberopar professor Nannesson. Jag har försökt studera denna fråga. Jag har funnit, att då jordbrukskommittén behandlade spörsmålet, huruvida små eller stora jordbruk gäve högre avkastning per arealenhet, så fann kommittén att den saken icke kunde utredas. Avkastningens storlek var i stort sett beroende på jordmånen.

Jag har roat mig med att se vad Nannessons utredningar visa. Jag har en liten sammansättning därav. Jag skall taga det för mig mest ogynnsamma, någonting som kallas för standardmedeltal, där Nannesson anser sig ha gjort korrekationer för jordbrukens läge. Vad kommer han då till? Jo, att antalet skördeenheter 1943 var på egendomar med 5—10 hektar åker 2 650 och på egendomar med 10—20 hektar 2 520. 1945 voro siffrorna respektive 2 710 och 2 610. Det där har ingenting med några 25 % att skaffa. Dessutom är hela beräkningssättet så svävande, att det finnes ingen möjlighet i dag att på statistisk grund avgöra, om ett större eller mindre jordbruk lämnar större eller mindre avkastning per hektar.

Men, ärade kammarledamöter, om jag tar och förstorar ett jordbruk från 10 tunnland till 20 tunnland eller från 15

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

till 30 tunnland, är det någon som tror, att det egentligen blir någon förändring i avkastningen på jorden? Kan man säga, att genom att förvandla ett 15 tunnlands ställe till ett 30 tunnlands ställe går jag över till en extensiv drift med mindre av livsmedelsproduktion? Det få vi ändå ha klart för oss, att den rationalisering, som man här talar om, har icke någon betydelse för frågan om de svenska jordbrukens produktion blir större eller mindre. Det var ju ett av de skäl, som föranledde mig till att i förra årets proposition säga ifrån, att frågan om över- eller underproduktion avför jag från dagordningen. Jag fann, att det icke var någonting som vi behövde bygga denna fråga på.

Den man eller de män, som herr Svensson i Ljungskile talar om, äro alltså icke Kungl. Maj:t och riksdagen utan jordbrukskommittén. Men varken Kungl. Maj:t eller riksdagen har någon anledning att taga ansvaret för vad herr Svensson i Ljungskile och hans kolleger spekulerade om i jordbrukskommittén. Det får ni tala inbördes om; det bryr vi oss icke om.

Sedan har man anfört ett argument till: det är att folkvandringen fortsätter från land till stad och att, därest man skall kunna stoppa eller hämma denna, skola statens organ icke taga initiativ till rationalisering. Ja, ni vet alla hur det är. Det finnes i våra dagar människor, som söka sälja sina små ställen för att övergå till annan verksamhet. Om det är andra personer som köpa dessa ställen och slå dem samman med sina egna, har herr Svensson i Ljungskile ingenting emot att så sker. Det vill han att det skall finnas pengar till att genomföra. Men staten skall icke taga initiativet. Nu är det så, att det förslag som föreligger i dag har icke upptagit någon regional planering annat än som ett försök. Därför komma lantbruksnämndernas arbete att väsentligen taga sikte på sådana fall, där egendommar komma till salu och bli sålda.

När en granne köper ett sådant litet ställe och införlivar det med sitt eget, behöves det sällan något intiativ från statsmakternas sida. Men när det ibland, som jag vet av erfarenhet, händer att det är en jordbrukare på flera kilometers avstånd, som gjort köp av ett ställe, då bör det finnas möjlighet att hellre ordna en förständig sammanläggning med jordbruk som ligga rå i rå med detta ställe. Böra inte lantbruksnämnderna få möjlighet att taga initiativet? Det behöves för att vi ej under den tid vi nu gå till mötes skola få till stånd en massa försäljningar av små jordbruk, som försvåra ett rationellt anordnande av det svenska jordbruket. Jag tror att vi måste ha det på det sättet. Till slut vill jag säga, att jag diskuterar inte här det särskilda stöd, som herr Svensson i Ljungskile berörde. Det fanns ju ingenting nytt i det han sade; det var samma ting, som vi diskuterade förra året. Och huruvida jag tänker originellt, får vara en sak för sig. Jag låter faktiskt kammaren avgöra vem av oss, jag eller herr Svensson i Ljungskile, som ter sig som den mest originelle.

Jag skulle också vilja säga till herr Nilsson i Göingegården, när han satte som ett alternativ till denna rationalisering frågan om anskaffandet av maskiner för att lösa jordbrukets svårigheter: låt oss komma överens om att de små jordbruk, som vi här syssla med, ha liten möjlighet att dra nytta av maskinerna, förrän deras ägoförhållanden blivit ordnade på ett mera rationellt sätt än de äro i dag. Det har enligt mitt sätt att se inte hänt någonting, som bör avhålla oss från att fullfölja det beslut, som riksdagen fattade i fjol, i den begränsade omfattning, som propositionen föreslår.

Jag skulle vilja sluta mitt anförande med att säga, att ett bifall till reservationerna måste leda till rena kaos. Om någon av dessa två huvudreservationer bifalles, antingen herr Petterssons i Rosta eller herr Svenssons i Ljungskile,

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

lär det väl bli svårt att få fram ett förslag från Kungl. Maj:t angående de nya befattningar, som hushållningssällskapen måste ha för att kunna överta den verksamhet, som deras organisation numera inte är anpassad för, och angående de anslag till egnahemsnämnderna, som komma att behövas. Jag skulle för min del vilja säga, att om inte riksdagen håller på med sina sammanträden fram i augusti, lär det väl inte vara möjligt att få någonting annat i stället för utskottets förslag. Så ligger saken i verkligheten till. Det kan ju hända att man i augusti skulle kunna få ett nytt förslag, men då får man väl också lägga ner verksamheten under ett par månader. Om man vill göra sådana revolutionerande ingrepp i en framlagd proposition, som huvudreservanterna här gjort, borde de också ha gjort sig det omaket att de utarbetat reservationer, som fyllt samma ändamål som propositionen, d. v. s. ställt organ och pengar till förfogande för den verksamhet, som man vet i vart fall skall komma till stånd. Man kan ju säga: inte kunna vi stackars reservanter åstadkomma detta. Men därtill vill jag bara svara: jag kan väl inte tänka mig att utskottet och genom utskottet riksdagen skulle vägra ge reservanterna den hjälp, som kan behövas för att man skall kunna komma till ett rimligt resultat. Jag börjar uppriktigt sagt tycka, att det är oroväckande att det gång på gång inträffat, att ledamöter av denna kammare avgivit reservationer, som haft sådan avfattning, att de inte kunnat bifallas utan att det lett till avbräck i statens verksamhet.

Herr **LIEDBERG** (kort genmäle): Herr talman! Jag skall först be att till herr statsrådet få framföra ett tack för den komplettering av mitt ordförråd, som han så vänligt lämnade. Jag skall också be att få kvittera hans vänlighet med en liten gengåva. Herr statsrådet

påstod, att befattningshavare i lägst lönegrad Ca 32 inte tillsattes efter ansökan. Det är väl i själva verket så, att vi här röra oss på ett gränsområde, och jag skall be att få upplysa herr statsrådet om, att t. ex. länsarbetsdirektörerna äro i lönegraderna Ca 31—Ca 33. bergmästare i Ca 32 och biträdande överlantmätare i Ca 32 — jag förbigår då distriktslantmätare, som också äro i Ca 32, därför att de måhända inte kunna anses bekläda chefsbefattning av samma art, som vi här talat om.

I frågan om ansökningsförfarandet skall tillämpas eller inte är det väl ändå så, herr talman, att Kungl. Maj:t fäller det slutliga avgörandet, och jag kan inte tänka mig, att den, som skall sätta upp förslag, eller att Kungl. Maj:t, som skall nämna, skulle i det fall, då ansökning sker, vara bunden av examina och strängt formella kompetensfordringar, medan man i andra fall skulle få handla helt fritt. Det blir väl i båda fallen de mera formella kvalifikationerna plus den allmänna lämpligheten, som tillsammans få avgöra frågan.

Herr statsrådet sade, att man fick lov att röra sig försiktigt med insinuationer. Jag kan inte underlåta att ännu en gång säga herr statsrådet, att jag inte framställt några insinuationer. Jag har försökt, så långt det varit mig möjligt, att framhålla, att jag räknat med att utnämningförfarandet skall ske efter objektiva normer här som annars. För min del anser jag emellertid att det bör vara så med statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet som med Cæsars hustru: ingendera får ens miss-tänkas.

Herr **PETTERSSON** i Rosta (kort genmäle): Herr talman! Herr statsrådet frågade, om vi reservanter inte ville ha några pengar till det här ifrågavarande ändamålet. Jag vill i det avseendet erinra om, att motionen väcktes i början av riksdagen. Och motionärerna hade

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

verkligen ingen möjlighet att göra några anslagsaskanden. Därför skrevo vi också i motionen, att enligt vår mening borde rationaliseringsverksamheten inom jordbruket tills vidare fortsätta enligt de riktlinjer, som hittills gällt, och omhänderhavas av de organ, som nu äro i verksamhet på detta område. För att så skulle kunna ske borde det ankomma på Kungl. Maj:t att framlägga de förslag, som kunde erfordras för ändamålet. I reservationens kläm yrkas, att riksdagen måtte »i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om framläggande för årets riksdag dels av förslag till de åtgärder, som erfordras för att tills vidare till dess det ekonomiska läget stabiliserats uppskjuta verkställigheten av de i anledning av propositionen nr 75/1947 fattade besluten angående rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område, dels av anslagsaskanden för att nuvarande organ på detta område skola kunna fortsätta sin verksamhet». Härmed ha vi ju sagt, hur vi vilja att det hela skall ordnas, och då det nu, såsom vi sett både i förrgår och i går, haglar propositioner här, bör det väl inte med de siffror, som finnas tillgängliga i departementet från föregående år, behöva möta några svårigheter för jordbruksministern att komma fram med det av oss önskade förslaget.

Vidare skulle jag vilja säga, att om herr statsrådet särskilt ömmar för det svenska jordbruket, så har jag ingenting emot höjda anslag till stenröjning, täckdikning, cementering av gödselstäder eller dylikt. Sådana anslag skall jag gärna gå med på.

Slutligen sade herr statsrådet, att det var penningpolitiska skäl som gjort att jag yrkat uppskov. Ja, i det avseendet har jag hänvisat till finansministerns uttalande i frågan. Herr statsrådet har ju själv lyssnat på detta uttalande, till en viss del åtminstone, eftersom han kommit på glid och föreslagit vissa besparingar. Jag önskar bara, att han hade glidit litet längre, så att kanske

han och jag kunnat komma att återfinnas på samma linje.

Herr BOMAN i Stafsund (kort genmäle): Herr talman! Herr statsrådet sade någonting om att jag skulle vara ängslig för de egnahemsdirektörer, som inte skulle kunna komma i fråga till dessa befattningar. Det är jag visst inte.

Det fanns emellertid i herr statsrådets anförande en passus, som gjorde att jag fick den uppfattningen, att det är möjligt att de egnahemsdirektörer, som hittills inte blivit prövade, kunna finnas lämpliga för de lantbruksdirektörstjänster, som ännu inte blivit tillsatta. Herr statsrådet säger ju också, att det ännu finns 20 platser, som inte blivit besatta, och att det är ont om kvalificerat folk till dessa befattningar. Jag skulle vara mycket tacksam, om herr statsrådet ville ta under omprövning alla de 14 andra direktörerna, ty det är ju möjligt att även bland dem kan finnas de, som kunna duga till lantbruksdirektörer.

Herr ANDERSSON i Gisselås: Herr talman! Det är endast en detalj i propositionen och i jordbruksutskottets förevarande utlåtande, beträffande vilken jag skulle vilja framföra några synpunkter därför att frågan har stor betydelse för oss som bo i det inre av Norrland.

I propositionen nr 149 har departementschefen bl. a. föreslagit, att den betesförbättringsverksamhet, som bedrivs med bidrag ur norrländska skogsproduktionsanslaget, skall fr. o. m. den 1 juli 1949 överflyttas från skogsårdsstyrelserna till de blivande lantbruksnämnderna, detta dock icke beträffande betesförbättringsärenden i Norrbottens och Västerbottens lappmarker. I anledning härav ha herr Jönsson i Rosshol och jag i en motion, nr 462, i denna kammare hemställt, att tidpunkten för denna överföring måtte tills vidare uppskjutas. Vi förmena

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

nämligen, att lantbruksnämnderna få svårt att — förutom alla andra uppgifter, som komma att åläggas dem — även övertaga och driva denna verksamhet, innan organisationen byggts ut till sådan kapacitet, att risk icke behöver befaras för en stagnation i det för Norrlands vidkommande så viktiga skogliga återuppbyggnadsprogrammet. Personligen hade jag hellre sett, att skogsvårdsstyrelserna alltfört hade fått sköta denna verksamhet, vilken de med så stort intresse startat och för vilken de nu förfoga över kunniga och intresserade tjänstemän. Den som på nära håll sett skogsbetets skadeverkningar på framför allt plantskog får nämligen den uppfattningen, att i Norrlands skogsbygder betesförbättringsverksamheten är en åtgärd av måhända större ekonomisk betydelse för skogsvården än för betesbruket.

Utän tveivel äro de synpunkter alltfört aktuella, som uttalades av dåvarande departementschefen, när år 1945 det norrländska skogsproduktionsanslaget, efter framställning av norrlandskommittén, utvidgades från att tidigare ha gällt endast lappmarks- och skyddsskogarna till att avse de fem nordligaste länen. Departementschefen, herr Pehrsson-Bramstorp, yttrade då bl. a.: »Ett ordnande av betesfrågan i Norrland sammanhänger i större omfattning än i det övriga landet med skogsvårdsarbetet, dels därför att skogsbruket där har betydligt mera allmän utsträckning och dels till följd av att kulturbeten i icke ringa mån måste anläggas på skogsmark. Med hänsyn till det anförda torde, då det gäller att i Norrland främja en ökad planmässighet inom skogsvårdsarbetet och förbättrade betesförhållanden, en utvidgning av den med stöd av norrländska skogsproduktionsanslaget bedrivna verksamheten vara ändamålsenlig.»

Skogsvårdsstyrelserna i de fem nordligaste länen ha sedan år 1945 bedrivit skogsvårdsarbetet i en betydande

utsträckning efter just de linjer som möjliggjordes genom skogsproduktionsanslaget. Verksamhetens omfattning känner jag inte närmare till utom vad beträffar Jämtlands län, där jag vet, att, trots den korta tid anslaget varit tillgängligt, ett stort antal skogsägare ansökt om upprättandet av planer aningen för bildandet av skogsvårdsområden och i samband därmed betesförbättringar för flera brukare tillsammans eller för enbart eget bruk. Enligt uppgift ha åtgärder planerats enbart för Jämtland för en kostnads-summa av över 2 600 000 kronor; det är ju ett rätt så stort belopp på så kort tid.

De hörda myndigheterna ha också haft olika meningar om förslaget. Så har t. ex. lantbruksstyrelsen ansett, att nu gällande bestämmelser beträffande skogsvårdsstyrelsernas verksamhet med betesförbättring ej borde ändras, och skogsstyrelsen har anfört »att enligt skogsstyrelsens uppfattning kunde det måhända befinnas lämpligt att skjuta på tiden ytterligare något år». Dessa uttalanden visa ju, att det är tveksamt om den betesförbättringsverksamhet, varom här är fråga, över huvud taget skall överföras till lantbruksnämnderna.

Jordbruksutskottet har nu med anledning av den tidigare omnämnda motionen anfört: »Det synes svårt att bedöma, huruvida något ytterligare uppskov kan bli nödvändigt ur de synpunkter som nyss anförts. Utskottet finner det därför icke lämpligt att nu beslut fattas om sådant ytterligare uppskov. Denna fråga torde i stället, om så skulle visa sig erforderligt, kunna upptagas vid nästkommande års riksdag.»

Efter detta uttalande av jordbruksutskottet har jag ingen anledning att yrka bifall till motionen, utan jag vill endast uttala den förhoppningen, att det verkligen skall visa sig erforderligt att man på nytt tar upp denna fråga

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

till behandling vid nästkommande års riksdag och att de synpunkter, som jag nu givit uttryck åt, om möjligt då måtte beaktas.

Herr talman! Jag har icke något yrkande.

Herr SANDBERG: Herr talman! Riksdagen fastställde i fjol grunderna för den framtida jordbrukspolitiken och beslöt då även vilka organ, som skulle handhava rationaliseringsverksamheten och verkställa fördelningen av statsmakternas stöd åt jordbrukarna. För min del anser jag inte, att några sådana ändringar nu ha inträtt, som skulle kunna ntgöra skäl för ett frångående nu av fjolårets riksdagsbeslut. Det skälet för en ökad rationalisering av jordbruket kvarstår i vart fall, att det är önskvärt att man kan skapa möjligheter för en bättre lönsamhet särskilt vid de mindre brukningsdelarna. Jag förmenar alltså, att rationaliseringsverksamheten bör sättas i gång, låt vara att den ekonomiska situationen nu är sådan att man från början får lov att ge det hela en mera blygsam omfattning. Detta att man börjar litet vackert är för övrigt en i och för sig lämplig anordning. Även reservanterna herrar Björck och Svensson i Ljungskile anse, att rationaliseringsverksamheten bör sättas i gång, och de ha också yrkat på att anslag för ändamålet skall utgå i huvudsaklig överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag. Vederbörande ha dock en avvikande mening i fråga om själva organisationens utformning. Reservanterna vilja ej ha något nytt organ utan tills vidare använda de nuvarande egnahemsnämnderna och hushållningssällskapen. För min del kan jag inte dela denna uppfattning, vilket för övrigt framgår av vad jag redan antytt. Jag förmenar för min del, att om man nu i alla fall skall börja med denna verksamhet — och som jag sagt, anser jag att det finns

skäl härför — bör man också tillskapa för ändamålet lämpliga organ. Att arbetsuppgifterna tillfälligtvis skulle övertagas av de nuvarande egnahemsnämnderna och hushållningssällskapen kan jag inte finna vara en lämplig anordning. Egnahemsnämnderna äro inte f. n. utrustade på ett sådant sätt, att man på dem kan lägga detta arbete, även om verksamheten i fråga till en början skall bedrivas i viss begränsad omfattning. Jag tror, att det är riktigare, att det organ, som skall fortsätta med rationaliseringsverksamheten, får taga itu därmed redan från början för att på det sättet växa in i uppgiften. Detta är enligt min uppfattning en naturlig anordning. Det skulle också vara att spoliera allt det arbete, som nu nedlagts på att förbereda den nya organisationen, om man skulle skjuta på beslutet om densamma till en oviss framtid.

I korthet ser jag saken sålunda. Antingen skall man sätta i gång rationaliseringsverksamheten nu efter lämpliga linjer och med anlitan av de organ, som skola ägna sig däråt i framtiden, eller också skall man skjuta på hela frågan i enlighet med det förslag, som framgår av den av herr Pettersson i Rosta avgivna reservationen. Den tankegång, som uttryckes i den reservationen, kan jag emellertid inte dela. Jag ansluter mig därför för min del till utskottets hemställan i fråga om organisationens utformning för rationaliseringsverksamheten inom jordbruket.

På en annan punkt, nämligen i fråga om stödet åt det mindre jordbruket, vill jag emellertid förklara, att jag ansluter mig till de tankegångar, som framförts i den av herrar Björck och Svensson i Ljungskile avgivna reservationen. För att vinna tid vill jag emellertid inte gå in på några detaljer i den punkten. Om det ges en möjlighet vid omröstningen, kommer jag att stödja det förslag, som framlagts i denna reservation.

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

Jag vill även förklara, att jag stöder den reservation, som avgivits till utskottets hemställan under A punkt 4 b) och gäller frågan om tillsättandet av förste lantbrukskonsulent. — Jag kan även ansluta mig till de tankegångar, som herr Andersson i Gisselås här nyss framfört.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att i fråga om organisationen få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr JÖNSSON i Rossbol: Herr talman! Jag vill börja med att beröra en kanske något obetydlig detalj i detta stora frågekomplex, nämligen titeln för de personer, som skola arbeta i lantbruksnämnderna och vilka närmast motsvara de i hushållningssällskapen tjänstgörande jordbruksinstruktörerna.

Inom den centrala lantbrukskommittén ha vi ganska ingående diskuterat bl. a. den detaljen. Vi ha velat markera en skillnad mellan hushållningssällskapens och lantbruksnämndernas tjänstemän. Vi ha därvid stannat vid att föreslå titeln lantbrukstekniker för lantbruksnämndernas tjänstemän. Detta främst av det skälet, att vi ansett denna titel bäst motsvara arbetets natur. Den titeln täcker nämligen enligt vår mening de uppgifter, som dessa tjänstemän få i fortsättningen. Arbetet för hushållningssällskapens jordbruksinstruktörer är ju av instruktiv natur. De skola instruera jordbrukarna om driftrationaliseringar o. s. v. De nu ifrågavarande tjänstemännen i lantbruksnämnderna få emellertid inte en sådan uppgift, utan de bli i största utsträckning tekniska biträden beträffande den yttre och inre rationaliseringens genomförande. Det skulle således helt motsvara arbetets natur, om dessa tjänstemän fingo den benämning, som vi föreslagit i kommittén och vilken även accepterats av Kungl. Maj:t.

Beträffande motiveringen till utskottets hemställan under A punkt 4 c) yrkar jag bifall till den reservation, som avgivits av herr Alfred Andersson m. fl.

Jag har med stort intresse tagit del av i vilken omfattning Kungl. Maj:t och utskottet skulle acceptera de av centrala lantbrukskommittén framlagda förslagen. För den som deltagit i såväl 27-mannakommitténs arbete, som ju var grundläggande för föregående års riksdagsbeslut, och sedermera även deltagit i det detaljarbete, som gällde upprättande av förslag rörande de frågor, som förra årets riksdag lämnade öppna, är då tacknämligt att konstatera, att i de allra flesta avseenden Kungl. Maj:t och utskottet accepterat våra förslag. Det är endast i ett avseende, visserligen ganska väsentligt, som man frångått våra förslag, nämligen rörande lantbruksnämndernas personaluppsättning.

Vi hade vid prövningen av lantbruksnämndernas arbetsuppgifter att bearbeta ett mycket omfattande material, som vi erhållit dels från hushållningssällskapen och dels från egnahemsnämnderna, de s. k. lokalkommittéerna. Därjämte måste vi helt naturligt taga hänsyn till de ytterligare arbetsuppgifter, som skola ankomma på dessa lantbruksnämnder att handlägga. Även om lantbruksnämnderna av de många skäl, som nämnts här förut i debatten, inte genast kunna komma att göra några större insatser i fråga om den yttre rationaliseringen, är jag livligt övertygad om att lantbruksnämnderna komma att få en hel del arbete med att bistå de jordbrukare, som göra framställningar om jordförvärv, ägokompletteringar o. s. v. Det föreligger numera ett väldigt intresse hos jordbrukarna att komplettera sina jordbruk. Dessa kompletteringar ske, såsom här förut påpekats, inte alltid på ett så lämpligt sätt. I det avseendet komma lantbruksnämnderna säkerligen att få stora arbetsuppgifter utan att de själva behöva taga några initiativ. Initiativet härvidlag kommer nämligen från jordbrukarna själva.

Även lagen om förköpsrätt kommer säkerligen att i stor utsträckning medföra arbetsuppgifter för de nya lant-

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

bruksnämnderna. En hel del av dessa uppgifter komma att så helt sysselsätta den blivande lantbruksdirektören, att vi ha ansett det rimligt, att han får en souschef eller ställföreträdare, som kan taga hand om en del av arbetsuppgifterna och ansvaret för den s. k. inre rationaliseringen, d. v. s. de arbetsuppgifter, som komma att överflyttas från hushållningssällskapen.

Jordbrukarna ha hittills varit vana att vända sig till sitt hushållningssällskaps sekreterare, som ju oftast är en duktig all round man. Jag är emellertid inte övertygad om att man får lika duktiga män till konsulenter i lantbruksnämnderna. Jag fruktar, att jordbrukarna, med den uppsättning inom lantbruksnämnderna, som i propositionen föreslagits, komma att i fortsättningen få en sämre service än tidigare. De inbesparingar, som man här tror sig göra, äro kanske berättigade och betingade av nuvarande prekära ekonomiska läge. Jag förutsätter, att man rätt snart skall bli på det klara med att, om man vill att dessa nämnder skola bli ett effektivt och brukbart verktyg till jordbrukarnas tjänst, så befinns det nödvändigt att utrusta dessa lantbruksnämnder på det sätt, som lantbrukskommittén föreslagit. Jag har emellertid inget yrkande under denna punkt, utan jag har här endast velat anföra ett försvar för den centrala lantbrukskommitténs ställningstagande i detta avseende.

Den både kvalitativa och kvantitativa försämring av lantbruksnämnderna i jämförelse med kommitténs förslag som måste bli följderna av ett bifall till propositionen, har föranlett herr Andersson i Gisselås och mig att väcka en motion om att det arbete, som skogsvårdsstyrelserna i Norrland bedriva med stöd av det norrländska skogsproduktionsanslaget, tills vidare och till dess att lantbruksnämnderna bli bättre rustade att övertaga detsamma, skall få handläggas av skogsvårdsstyrelserna. Jag skall inte närmare ingå på värdet av detta arbete,

vilket har mycket stor betydelse både ur skoglig och försörjningssynpunkt. Herr Andersson i Gisselås har ju nyss berört detta i sitt anförande. Den av oss i ärendet väckta motionen är nästan den enda motion i denna fråga, som fått en välvillig behandling av utskottet. Jag skall emellertid liksom min medmotionär inte framlägga något yrkande om bifall till motionen utan i stället ge uttryck åt den förhoppningen, att de synpunkter, som där äro framförda, jämlikt utskottets utlåtande ändock skola bli beaktade snart nog.

Herr STJÄRNE: Herr talman! Jag skall inte gå in på de problemkomplex, som motivera ett uppskov med den ifrågavarande stora organisationsapparatens igångsättande under nuvarande restriktions- och bristsituation. Härför har klarläggande redogjorts av herr Svensson i Ljungskile. Jag är emellertid övertygad om riktigheten av dessa synpunkter, ävensom att egnahemsnämnderna och hushållningssällskapen utan större svårigheter äro i stånd att förmedla de nya bidragsgrunderna och i övrigt utföra rationaliseringsverksamheten i den begränsade omfattning, som under de närmaste åren kan ifrågakomma.

Jag skall i stället, herr talman, med några ord beröra avsnittet »Frågor angående det särskilda stödet åt vissa innehavare av mindre jordbruk». Utskottet har här endast hänvisat till vad departementschefen anfört och föreslagit i propositionen. Förslaget innebär som bekant, att nuvarande innehavare av ett mindre jordbruk upp till tio hektar erhåller för till mejeri levererad mjölk ett extra tillägg av tolv öre per kilogram. Bidraget är maximerat till 480 kronor per år. Detta belopp erhålles vid en kvartalsleverans av mellan 3 992—7 030 kg. Sedan faller bidraget med tre öre per kilogram för att helt upphöra vid 22 900 kg årsleverans.

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

Hur kommer nu detta system att verka i praktiken? Jo, på det sättet, att alla mindre jordbrukare och småbrukare, som lämna sin mjölk till mejeri, fr. o. m. den 1 juli i år erhålla ett med omkring 50 % förhöjt pris för den mjölk som faller inom ovannämnda leveransram. De som ej lämna sin mjölk till mejeri få kompensation i form av kontantbidrag enligt särskild uppställning; men märk väl i princip utgå båda bidragsformerna endast under den tid den nuvarande innehavaren fortsätter att bruka sitt jordbruk. Redan detta faktum synes mig klart ådagalägga den olämpliga konstruktionen av bidraget. Meningen är ju, att när bidraget upphör, så skall brukningsdelen såsom ej ekonomiskt bärig upphöra eller sammanslås med annan dylik, om nu någon lämplig sådan finnes att tillgå, vilket säkerligen långt ifrån alltid blir fallet. Det förefaller mig som om denna sak i debatten ej blivit tillräckligt beaktad. Men den är nog så allvarlig. Man har inte, enligt vad jag kan förstå, tagit tillräcklig hänsyn till dessa många tusen jordbruk, som ej kunna rationaliseras i storleksavseende men som ändå komma att bli kvar.

Nu är det obestriddligen så, att kanske de flesta jordbrukare det här gäller ha sin största inkomst genom förvärvsarbete utanför själva jordbruket. Jag känner t. ex. genom min verksamhet inom den ecklesiastiska boställsförvaltningen till ett stort antal sådana små brukningsdelar och deras innehavare, lönebeställden med stora skogsarealer och ofta flera torp, som ligga utspridda i skogsmarken. I de flesta fall äro dessa upprustade, välhållna, trevliga och i hög kultur, vilket i stor utsträckning åstadkommits under de senaste 10—12 åren. Deras innehavare ha jämte arbetet med själva jordbruket fullt arbete i skogen. Med dessa kunna jämföras tusentals andra.

Nu må ingen tro, att jag missunnar

dessas trogna skaffare till vårt folkushåll det föreslagna tillägget på sin mjölkproduktion. Nej, långt därifrån. Men jag är fast övertygad om att de jordbrukare det här gäller skulle vara nöjda med hälften så stort belopp, om de bara visste, att det inte toge slut, när de måste överlåta jordbruket till andra. Detta hot kommer ovillkorligen att verka nedbrytande såväl på viljan att hålla jordbrukets kultur och allmänna standard på en hög nivå som på möjligheten att skaffa en efterträdare. Man må i detta sammanhang komma ihåg, att det kapitaliserade beloppet av maximibidraget 480 kronor efter 3 % ränta utgör 16 000 kronor. Jordbruket i fråga sjunker alltså i avkastningsvärde vid nästa innehavarbyte med omkring detta belopp.

Man har kallat detta bidrag för begravningshjälp. Jag skulle hellre vilja kalla det för en hjärtstyrkande medicin, som ges för att den nuvarande jordbrukaren skall kunna fortsätta så länge som möjligt. När krafterna trots medicinen äro slut, begraver nog jordbruket i fråga sig självt utan hjälp, såvida det inte ligger så till att det med fördel kan sammanslås med något annat jordbruk.

För egen del är jag förvissad om att denna bidragsform, som den är utformad, kommer att bidra till att tusentals småbruk i vårt land komma att försvinna. Är detta en eftersträfvansvärd utveckling i nuvarande läge? Är det bättre att skogstorpen och de egna hemmen nedläggas med följd att skogsarbetaren och andra få bo i samhället eller i kyrkbyn och köra på sin lättviktare till skogen eller annan arbetsplats? Det finns verkligen fortfarande i detta land så underligt funtade människor, att de trivas och gärna bli kvar på ett litet, välordnat jordbruk, även om det är beläget en eller annan kilometer från tätare bebyggelse och ej kan rationaliseras ihop med något annat jordbruk.

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

Sådana jordbruk böra fortfarande stödjas enligt min bestämda uppfattning. Det kan hända, att även dylika småbruk än en gång bli efterfrågade.

Enligt min ringa mening bör man därför inte tillskapa ett bidragssystem, som ens i den ringaste grad kan tänkas bidra till flykt från jordbruket. Denna flykt är sannerligen stor nog ändå. När jordbruksbefolkningen under första hälften av 1940-talet minskades med 8 % och denna utveckling fortsätter, bör detta vara tecken, som tala sitt tydliga språk även med tanke på livsmedelsförsörjningen.

Vore det då inte bra mycket bättre att, som yrkats i reservationen av herrar Björck och Svensson i Ljungskile, utöka det nuvarande procentbidraget med 50 % till sex öre per kilogram mjölk att tills vidare utgå i nuvarande omfattning oberoende av ägar- eller brukarbyte? Säkerligen skulle det planerade rationaliseringsarbetet få fullt upp att göra ändå utan det påtryckningsmedel, som det föreslagna bidragssystemet är avsett att vara.

Jag ber, herr talman, få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen nr 2) av herrar Björck och Svensson i Ljungskile.

Herr SVENSSON i Ljungskile: Herr talman! Jag vill först säga några ord med anledning av herr Liedbergs anförande. Herr Liedberg antydde, att det kunde finnas vissa planer på att riva upp fjolårets beslut beträffande prissättningen och riktlinjerna för jordbrukspolitikerna. Jag vet inte om det finns några sådana planer bland de högermän, som ha motionerat om totalt uppskov, t. ex. herr Skoglund i Doverstorp — herr Liedberg får klara upp den saken med sina egna patrikamrater, om det finns skäl för några varningar. Så långt jag har talat med kamrater inom folkpartiet har jag i alla fall aldrig kunnat spåra minsta tanke på att

riva upp fjolårets principbeslut, inte ens när det gäller den yttre rationaliseringen och naturligtvis långt mindre när det gäller prissättning och gränsskydd och allt vad därmed sammanhänger.

Herr Liedberg gjorde vidare gällande, att jag hade stått och tecknat ett radikalt förändrat läge. Ja, det är ju en känd och kanske ibland framgångsrik debattmetod att pressa motståndarens ståndpunkt ett litet stycke i ogynnsam riktning, så att det blir lättare att bemöta. Om det kan råda något missförstånd skall jag gärna erkänna, att underkonsumtionen bland Asiens miljoner är ett alltför gammalt och stort argument för att man skall kunna bygga någonting på det. Det var inte heller min mening att göra det, fastän jag nämde saken i förbigående. Någonting som däremot är värt att lägga märke till är förändringarna i Sverige och det övriga Europa samt i Nordamerika, och de förändringarna äro inte så små de heller. Men jag yttrade, herr Liedberg, att man inte skall dra några förhastade slutsatser ur detta material och att det finns anledning att gå försiktigt fram till dess man får klarare sikt över utvecklingen. Jag har inte alls påstått, att det har inträtt något radikalt förändrat läge, men jag har sagt, att vi fått veta en hel del nya saker, vilket medfört en förskjutning av perspektivet, och att vi därför ha anledning att med skärpt uppmärksamhet följa den fortsatta utvecklingen.

Statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet försökte här klargöra innebörden av den reservation, som herr Björck och jag ha undertecknat. Beträffande organisationen skulle den innebära, att man tills vidare sparar 125—150 anställda. Herr statsrådet ansåg det vara så litet, att man inte behövde fästa sig vid det. Jag tror emellertid inte saken spelar så obetydlig roll i nuvarande spända situation, då

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

det saknas arbetskraft inom jordbruket liksom inom nästan alla andra områden. Jag tror att man inom den närmaste tiden kan använda dessa 125 eller 150 kvalificerade personer bättre i folkhushållningens tjänst än att sätta in dem i den nya organisationen, och det kostar ju även pengar. Man kan naturligtvis resonera som mannen som lastade på ett stapellass tills hästen blev stående: Drar du det, så drar du det också. Jag tror dock det finns anledning att börja tänka över framfarten, även om de enskilda posterna inte äro så förfärligt stora.

Vidare säger statsrådet, att de tio miljonerna inte spela någon roll ur penningpolitisk synpunkt, emedan man för dem skall köpa gårdar och de därför icke komma att efterfråga vare sig arbetskraft eller material. Om detta resonemang skall hålla, måste det innebära, att de nya lantbruksnämnderna skola köpa gårdar och lägga på hög utan att ställa dem i ordning, men det var just vad riksdagen i fjol varnade för, och alldeles särskilt varnade vi för det i en motion, som väcktes på folkpartihåll. Att på det sättet köpa gårdar och samla på lager utan att ställa dem i ordning måste väl anses vara meningslöst i nuvarande situation. Om man återigen skall ställa dessa gårdar i ordning till nya brukningsenheter, då kommer det just att krävas arbetskraft och material, och då håller inte statsrådets resonemang.

Statsrådet sade även, att han i fjol inte tillmätte risken för överproduktion någon som helst betydelse, utan att han uteslutande hade tagit hänsyn till småbrukarnas levnadsstandard. I fjol yrkades i en bondeförbundsreservation, att man skulle pressa självförsörjningsgraden högre än vad 27-mannakommitténs majoritet hade velat. Statsrådet yttrade då, att den frågan tills vidare inte var aktuell, emedan det svenska jordbruket ändå inte kunde producera mer än de 94 procenten och kanske inte ens

så mycket. Så läste jag texten i fjol, och så tror jag också man läste den inom utskottet. Å andra sidan önska väl alla, att det svenska jordbruket bör ha en rimlig självförsörjningsgrad, men i vad mån det kommer att kunna ha det beror rätt mycket på omfattningen av folkvandringen från jordbruket och intensitetsgraden i driften. Statsrådet säger nu, att man inte kan utreda, vilka jordbruk som avkasta mest per hektar, och sedan drar han den slutsatsen, åtminstone såsom jag fattar framställningen, att det inte betyder någonting om gårdarna bli litet större eller mindre. Kan man inte utreda, hur stort ett jordbruk skall vara för att ge maximal avkastning, då kan man inte heller säga, att storleken ingenting betyder. Här finns emellertid en undersökning av professor Nannesson över rationalitetsvariationer i det svenska jordbruket. Det var den utredningen jag åberopade, och av den framgår, att bruttoproduktionen per hektar i pengar räknat i gruppen 2—5 hektar är drygt 25 procent större än i de större grupperna. Att därmed inte sista ordet är sagt, skall jag dock villigt erkänna. Det är klart att jordens beskaffenhet och åtskilligt annat spelar in. Jag är för min del övertygad om att de svenska småbruken i genomsnitt ha sämre jord än de större gårdarna, så i det fallet ligger nog felet till småbrukets förmån. Jag tror det står tämligen klart för den som känner typiska småbruksbygder — exempelvis Orust eller Tjörn i Bohuslän — att produktionen på småbruken har en sådan storleksordning, att man inte gärna kan tänka sig, att avkastningen skulle stiga, om man hade större gårdar där. Jag tror också, att man inte bara skall ta hänsyn till antalet skördeenheter per hektar. Om man bara utfodrade svenska folket med grövre vegetabilier och bara odlade säd och potatis, skulle det nog gå bra att räkna skördeenheter per hektar, men i den animalieproduktion, som snart är ryggraden i det svenska

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

kosthållet, spelar småbruket en stor roll för folkförsörjningen.

Jag tror det ligger åtskilligt i vad jag nämnt, och även om statsrådet Sköld är fullständigt frikopplad från 27-mannakommitténs uppfattning, äro ju herrar Andersson i Löbbo och Liedberg och åtskilliga andra icke frikopplade från den.

Statsrådet gick i sitt yttrande fullständigt förbi producentbidraget. Det är någon som sagt, att det inte hänt någonting sedan i fjol på den punkten, och det kan jag instämma i. Det var lika oriktigt i fjol som i år. Det fanns ingen grund att fatta det beslutet då heller. Jag tror inte det behöver föranleda något kaos, om man under den närmaste tiden låter rationaliseringsverksamheten ligga på de gamla organen, ty jag tror att vad vi kunna göra är i huvudsak sådant som dessa organ redan förut ha sysslat med. Visserligen ha bidragsgrunderna blivit ändrade, men åtminstone många bland hushållningssällskapens personal ha fått tillämpa så många olika bidragsgrunder under sin tjänstetid, att de nog kunna ändra på dem en gång till. Egnahemsnämnderna lära inte ha svårare att bevilja lån till 100 procent än de nu ha att bevilja lån till 90 procent, och att pröva driftslån torde inte vara svårare än att pröva ett annat lån. Jag tror inte det behövs nya beställningar i någon större omfattning, och man kan nog klara sig utan denna nya organisation.

Herr **LIEDBERG**: Herr talman! Det är tacknämligt att höra av herr Svensson i Ljungskile, att hans reservationsavslagsyrkande på propositionen på intet sätt avsåg att riva upp fjolårets beslut. Herr Svensson är ju inte heller själv så bortkommen i debatten när han ifrågasätter, att sådana avsikter skulle förefinnas hos högern. I mitt anförande sade jag uttryckligen, att jag icke apostroferade någon särskild person, men

skulle man kunna tolka någon reservation så, skulle det närmast vara herr Petterssons i Rosta reservation, som går längst, som kunde ge anledning till sådana förmodanden. I alla händelser är det ju bra att herr Svensson i Ljungskile svär sig fri från dylika tankar och avsikter. Vi ha också fått höra nu i det ganska vidlyftiga anförandet, att avlägsnandet av riskerna för överproduktion bara påkallar en skärpt uppmärksamhet från herr Svenssons sida. Det innebär ju att en del av hans anförande hänger i luften, men jag missunnar honom inte att hålla det för den sakens skull!

Herr **PETTERSSON** i Rosta: Herr talman! Jag skulle vilja säga några ord med anledning av herr Liedbergs påstående, att jag skulle vilja riva upp fjolårets beslut. Herr Liedberg sade, att jag yrkat avslag på lagen. Det är ett misstag, ty jag har bara yrkat uppskov. Med detta uppskovsyrkande har jag inte alls velat riva upp besluten från i fjol, utan jag har velat uppskjuta lagens ikraftträdande ett par tre år. Vidare vill jag säga, att det ännu så länge inte är någon fara för överproduktion, vilket herr Liedberg var så rädd för. Vi få ju köpa vete utifrån till ett pris som är dubbelt så högt som det de svenska jordbrukarna få, och jag läste häromdagen att veteskörden i Amerika skulle bli jämförelsevis låg i år, så ett uppskov med ett par tre år spelar nog ingen roll i detta fall.

Herr **LIEDBERG**: Herr talman! Nu vill inte heller herr Pettersson i Rosta ha något upprivande av fjolårets beslut. Han säger sig inte ens ha velat yrka avslag på propositionen, utan bara skriivelse. Herr Pettersson har kanske förgätit vad som står nederst på s. 43 i jordbruksutskottets utlåtande, men jag har ingenting emot att han går ifrån det också.

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav till en början beträffande punkten *A 1* propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den av herr Pettersson i Rosta avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; samt 3:o) bifall i motsvarande delar till den av herrar Björck och Svensson i Ljungskile avgivna reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Svensson i Ljungskile begärde emellertid votering, i anledning varav herr förste vice talmannen för kontrapositionens bestämmande upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr förste vice talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen begärde herr Svensson i Ljungskile votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten *A 1* i jordbruksutskottets utlåtande nr 27 antager den av herr Pettersson i Rosta avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit bifall i motsvarande delar till den reservation, som avgivits av herrar Björck och Svensson i Ljungskile.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Svensson i

Ljungskile begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 120 ja och 12 nej, varjämte 18 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit bifall till den av herr Pettersson i Rosta avgivna reservationen. I enlighet härmed blev nu efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten *A 1* i utskottets förevarande utlåtande nr 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Pettersson i Rosta avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Herr Jacobson i Vilhelmina begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 89 ja och 26 nej, varjämte 23 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna A 2, A 3 samt A 4 a).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Beträffande *punkten A 4 b)* gav herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

Härpå framställde herr förste vice talmannen beträffande punkten *A 4 c)* propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring beträffande motiveringen, som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaran utskottets förevarande hemställan.

Punkterna A 5—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

I fråga om *punkten A 9* gav herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaran utskottets hemställan.

Punkterna A 10 och 11 samt punkten B 1.

Vad utskottet hemställt bifölls.

I fråga om *punkten B 2* gav herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till det av herr Svensson i Ljungskile under överläggningen framställda yrkandet beträffande denna punkt; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Svensson i Ljungskile begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaran bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten *B 2* i utskottets förevarande utlåtande nr 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaran bifallit det av herr Svensson i Ljungskile under överläggningen framställda yrkandet beträffande denna punkt.

Sedan kammarans ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropo-

sitionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarans ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Svensson i Ljungskile begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 108 ja och 18 nej, varjämte 21 av kammarans ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaran hade alltså bifallit utskottets nu förevarande hemställan.

Punkterna B 3 och 4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Beträffande *punkten B 5* gav herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Liedberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaran bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten *B 5* i utskottets förevarande utlåtande nr 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaran bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarans ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Därvid befanns, att flertalet av kammarans ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaran bifallit utskottets hemställan i denna punkt.

Punkterna B 6--8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 6.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående dels anställnings- och avlöningsförhållanden för viss icke-ordinarie personal vid domstolarna, dels ock anslag för budgetåret 1948/49 till hovrätterna: avlöningar;

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till statens utlänningskommission; och

nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående granskningsrätt för statens sakrevision i fråga om användningen av statsunderstöd; samt

från riksdagens kansli:

nr 194, angående ersättning åt kommun för kostnader för dess brandkårs deltagande i släckning av brand i staten tillhörig oförsäkrad egendom m. m.;

nr 195, angående översyn av hälsovårdsstadgan;

nr 196, angående beredande av möjlighet åt arbetsföra sockersjuka att söka

och innehava befattningar i statens tjänst;

nr 197, angående nedbringande av avgifterna för telefoninstallation m. m.; och

nr 198, angående förenklade val av ordinarie folkskollärare.

§ 7.

Avlämnades följande motioner, nämligen av:

herrar *Kempe* och *Senander*, nr 546, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 225, med förslag till nya avlöningsreglementen m. m.;

herr *Holmberg m. fl.*, nr 547, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 230, med förslag till tryckfrihetsförordning m. m.; och

herr *Nilson* i Spånstad, nr 548, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 230.

Dessa motioner bordlades.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Norup* under 14 dagar fr. o. m. denna dag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 5.57 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Fredagen den 14 maj.

Kl. 2 em.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Herr statsrådet *Danielson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 248, med förslag till butikstängningslag;

nr 252, angående löneklassplacering av viss personal, som övergått i statens järnvägars tjänst i samband med statsförvärv av enskild järnväg;

nr 253, med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. allmänna resereglementet den 27 juni 1929 (nr 210);

nr 254, angående anslag till kontrollstyrelsen för budgetåret 1948/49, m. m.;

nr 255, angående ändring i lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län; och

nr 256, angående ersättning till Hj. Jakobson m. fl. i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom.

Dessa propositioner bordlades.

Härefter yttrade

Herr **SKOGLUND** i Doverstorp: Herr talman! Trots att kammaren är mycket fåtaligt besatt tillåter jag mig begära ordet med anledning av de propositioner, som herr statsrådet i dag avlämnat. Då så många propositioner avlämnas vid ett så pass framskridet stadium av riksdagen, förefaller det som om även denna riksdag skulle bli ganska långdragen.

Under 1947 års remissdebatt frågade jag statsminister Erlander, om det inte funnes någon utsikt till att man från regeringens sida skulle kunna medver-

ka till att uppnå bättre arbetsformer för riksdagen. Statsministern svarade då, att såvida man under 1947 lyckades åstadkomma en riksdagsfri höst och därigenom kunde bereda departementen möjlighet att arbeta ifatt, skulle regeringen kunna ordna avlämnandet av propositioner på ett långt bättre sätt än som skett under de sista åren. Därigenom skulle vinnas att riksdagen kunde åtskiljas vid en mera rimlig tidpunkt än under själva högsommaren. Vid de överläggningar, som ägde rum i början av denna riksdag mellan statsministern och representanter för partierna, utlovade statsministern, att i år skulle regeringen försöka hålla det löfte han givit. Han var så pass optimistisk, att han ställde i utsikt, att riksdagen kanske skulle kunna åtskiljas — om jag minns rätt — den 20 juni. Det arbetsprogram, som vi närmast ha framför oss, alltså det material, som redan ligger på riksdagens bord, är så omfattande, att det även med en mycket stark forcering måste ta hela juni månad i anspråk. Nu har, efter vad jag förstår, herr talmannen och därmed, förmodar jag, även kammaren underrättats om att vi ha att vänta ytterligare ett 40-tal propositioner, eventuellt flera. Såvitt jag förstår måste detta betyda, att riksdagen får arbeta en stor del av juli månad, om vi inte skola göra prövningen av Kungl. Maj:ts propositioner till någon ting den inte bör vara, d. v. s. endast en mycket formell prövning. Det kan aldrig vara rimligt och riktigt att ordna riksdagsarbetet på ett sådant sätt.

Efter vad jag tror mig veta om de propositioner, som äro att vänta, förefaller det mig som om ett icke så litet antal av dessa med fördel skulle kunna anstå till en kommande riksdag. Jag skall gärna medge, att det kan finnas

en eller annan proposition, som icke utan olägenhet kan uppskjutas, men jag är alldeles övertygad om att man med litet god vilja skulle kunna låta många av dessa förslag stå över till en senare tidpunkt.

Mig förefaller det som om det måste föreligga andra skäl för detta propositionsavlämnande. Förlåt, herr statsråd, om jag frågar: Beror forceringen på att det är regeringens avsikt att inte återkomma till nästa riksdag eller möjligen på den omständigheten, att något eller kanske några statsråd äro underrättade om att de i alla händelser skola försvinna efter valet i höst? Det ser ut som om man ville ha sin signatur på så många propositioner som möjligt — något annat skäl kan jag knappast föreställa mig.

Jag skulle vilja vädja till statsminister Erlander att verkligen med sina kollegers hjälp ompröva, huruvida det inte skulle vara möjligt att draga tillbaka en del av de förslag, vilka enligt vad man har förutskickat äro avsedda att framläggas. Det förefaller mig närmast som om statsministern, vilken enligt min övertygelse gav uttryck åt en uppriktig personlig mening, när han ställde i utsikt ett tidigare avlämnande av propositionerna vid överläggningarna med partiernas representanter, hade blivit övermannad av sina regeringskolleger. Jag vädjar alltså, herr talman, först och främst till regeringen att försöka göra en omprövning av vad den anser nödvändigt att komma med och vad som mycket väl kan anstå. Men därefter anser jag det böra tillkomma riksdagen själv att på ett kraftigare sätt än oftast skett reagera mot en sådan arbetsfördelning som den vi nu få dragas med.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 2.

Föredrogos var efter annan följande på kammarens bord liggande motioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionen nr 546, av herrar *Kempe* och *Senander*; samt till konstitutionsutskottet motionerna: nr 547, av herr *Holmberg m. fl.*; och nr 548, av herr *Nilson* i Spånstad.

§ 3.

Till bordläggning anmälde:

konstitutionsutskottets memorial nr 23, angående granskning av de i statsrådet förda protokoll;

statsutskottets utlåtanden:

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till statens institut för folkhälsan;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss garanti åt sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa jämte i ämnet väckt motion;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillgodoseende av universitetets i Lund och Malmöhus läns sjukvårdsinrättningars i Lund behov av tomtmark jämte i ämnet väckta motioner;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa fastigheter i Skara och Lund; och

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 till riksbankens avbetalningslånefond;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsreglering för vissa befattningshavare vid statens krisorgan jämte i ämnet väckta motioner;

nr 35, i anledning av väckt motion om utredning av frågan om reservbarnmorskornas pensionsförmåner;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgivande av livräntor till Lilly Holmin, Karin Persson och B. H. E. Sjölander; och

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgif-

ter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, såvitt angår tolfte huvudtiteln;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 34, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försäkringsrörelse, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa inskränkningar i utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket; och

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag rörande överflyttande av vissa till justitiedepartementet hörande ärenden från Kungl. Maj:t till underordnad myndighet m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 29, i anledning av väckt motion om utredning av frågan om möjligheten att undanröja faran för bländning av lyktor å motorfordon;

nr 30, i anledning av väckta motioner dels om utredning av frågan om behandlingen av myrslogarna inom de på statens bekostnad storskiftade delarna av Kopparbergs län, dels ock angående ett enklare förfaringssätt för bestämmande av äganderätten till s. k. myrslogar;

nr 31, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lant-

arbetstidslag, dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 32, angående remitterande till annat utskott av motion om viss ändring av villkoren för tertiär- och tilläggslån för flerfamiljshus;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående jordbruksförsöksverksamhetens organisation m. m., jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnad av lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 12, i anledning av väckt motion om utredning rörande de trygghetsproblemen i trafiken, som röra korsningar mellan järnväg och väg; och

nr 13, i anledning av väckt motion angående språklig granskning av vissa kommittéers förslag till lagtexter.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 2.07 em.

In fidem

Gunnar Britth.